ליניעצקים כתבים

דאס ערשטע העפט

דער פריטשעפע

קריטישע סאטירישע און הומאריסטישע
מאמרים און געדיכטע.

אדעסא
בדפוס אולריך עט שולצע.
שנת תרל"ז לפ"ק.

ЗАПИСКИ ЛИНЕЦКАГО

ПЕВЫЙ ВЫПУСКЪ

ДЕРЪ ПРИЧЕПЕ

ОДЕССА
Типографія Ульриха и Шульце, Красный переулокъ № 3.
1876.

פערטיידיגונג

איבער דיא ימים טובים האט דאס צווייטע העפט באין אופן ניט געקענט ערשיינען ביז יעצט, וויל נאר יודישע זעטצער מוזען ארבייטען א יודיש ווערק. — אויך איבער דיא לעצטע אונרוהיגקייטען איז אונמאגליך געוועהן דאס ווערק אין דער צייט צודרוקקען — ווייטער וועלען געוויסס דיא העפטע געהען רעגעלמאסיג — כדבעי —

מודעה

אין גיכעי פארלעג איך צום דרוקקען מיין פראקטישען-פאלקס-קאלענדאר אויף תרל"ח אין דעם בעסן פארמאט, מיט גאר נייע ארטיקלען און א סך קונציכע אנעקדאטען. — ווער פון מוכרי ספרים, סקלאדטשיקעס און פאקען-טרייגער פערלאנגט איהם צוהאבען, זאל ביי מיר באצייטענס, מיט א קליינעם אדאריף באשטעלען א געוויסען סכום (ניט וויניגער פון 100 שטיק) פריין אהן פארטע, 8 קאפ' — מיט פארטע 10 קאפ' — לאחדים 12 קאפ'. — אויפ'ן אדאריף-געלד וועל איך שיקען א רוססישע קבלה. —
ליניעצקי.

משנה מקום

אנשטאט מיין פריהריגען אדרעסס זאלען זיך יעצט אללע צוא. מיר ווענדען אויף פאלגענדע אדרעססע:

И. О. ЛИНЕЦКОМУ
на Успенской ул. домъ Абраса № 43
въ ОДЕССѢ.

GAYLAMOUNT

ЗАПИСКИ ЛИНЕЦКАГО

первый выпускъ

ДЕРЪ ПРИЧЕПЕ

критическія и юмористическія статьи

ОДЕССА

1876.

ליניעצקי'ס כתבים

דאס ערשטע העפט

דער פּריטשעפּע

קריטישע סאטירשע אונ הומאָריסטישע מאמרים אונ געדיכטע.

אדעסא

שנת תרל"ז לפ"ק.

נאכדרוק שטרענג פערבאטען!

אינהאלט

1. געה שרייב אין אזא שלעכטער צייט ?
2. דיא פיער קשיות.
3. דיא 7 וואונדער.
4. אדעסא איז צום לעבען געקומען.
5. הערען, און זעהען און שווייגען !
6. א נא דערקענט !
7. דיא חסידישע דאמפף—מאשיען.
8. איבער גאליציער יודען.

Дозволено цензурою. Одесса, 7 Августа 1876 года.

במקום הקדמה

אָדער

געה שרייב אין אזא שלעכטער צייט !

א=נ=אומקימטעניש בנאֶמנות ! דער היינטיגער קריזיס האָט אומשטיינסגעזאָגט אַזוי פֿאַרשלאָגען דעם קאָפּ, אַז מע ווייסט גאָר ניט להלוטין וואָס צו שרייבען ! — עס הייסט, איהר זאָלט חלילה ניט מיינען, אַז ס'איז גאָר ניטאָ וואָס צו שרייבען ? חלילה והם אַדרבה, וואָס דער געלד קריזיס איז שטאַרקער יאַוועט זיך אַלץ מעהר שרייבעכצען ; איהר זעהט זיך אַליין, אַז דיא וועלט איז יעצט פֿאָל מיט שרייבען און דרוקקען, וויא אָדעסס מיט מייקלערס, אַזוי אַז ס'איז כמעט געוואָרען אַ פּאַפּיערנע וועלט : מע האַנדעלט אויף פּאַפּיער, מע באָוועט אויף פֿאַפּיער, מע ווערט אָרום און רייך אויף פּאַפּיער, און מע אַרבייט דיא ערד אויף פּאַפּיער ! אַודאי איז היינט דיא וועלט אַ פּאַפּיער=פֿאַבריק ! פּאַפּיערנע הייזער, פּאַפּירענע גביוים, פּאַפּיערנע געזעלשאַפטען, אַללעס פּאַפּיער ! דער חלוק איז נאָר אינ'ם ראַזבאָר פאפיער : דיא קאָהר חונים זענין פֿון נאָטען=פּאַפּיער, באַנקירס — פֿון שרייבפּאַפּיער, מחברים פֿון פֿליעס=פּאַפּיער, העברייעשע גאַזעטניקעס — פֿון אשר=יצר=פּאפּיער, טייקלערס און הייזער נעביך גאָר פֿון פּאַפּיראָס פּאַפּיער. . . איך מיין, אויב מיר געהען שוין טאַקע ניט יעצט אויף דער פּאַפּיערנער בריק און אָט, אָט וועט זיא אונז

פיהרען אין דעם לאנד, וויא עס פליעסט ארץ ישראל יודען מיט
א סך קבר אבות! — אחרי כל אלה זעהט איהר זיך, אז שרייבען
איז דאנקען גאטט דא א סך — ניט פערזינדיגען זאלטען — נאר
וואס דען איז דיא מעשה?— מע ווייסט היינט ניט וועלכם פריהר צו
שרייבען!— אט האב איך, למשל, צו מיין ערשטען העפט געוואלט
עפים א שיינעם שיר אנשרייבען, חלעבען, איך זעה דאך וויא אזוי
אללע אונזערע העברייעשע=שרייבער זעניך זיך נוהג אין דעם ענין,
אז זייא זאלען אפילו לאפנען אונ טריסנען, וועלען זייא ניט ארוס=
לאזען קיין ספר אהן א שיר פונפארענט! — אונ וויא דער אמת
איז? וויא אזוי בעזינגט מען ניט א ספר איידער מע לאזט עס
אויף דער וועלט ארויס? — איהר ווייסט דאך, אז א לשון=קודש
ספר, איז היינט וויא א=נ=ארימע חתן כלה אין פולין; ווען דער
מארשעליק זאל זייא ניט באגראמען, וועט דער עולם קיין דרשה=
געשאנק ניט גיבען. — נא מיילא, מוז מען זיך זאגען אביסעל
גראמם אויפ'ן ספר; איי דער מחבר איז גראדע אויף להכעיס ניט
קיין גראמם=זאגער? נא בייט ער א=נ=אנדער מארשעליק, ער זאל
איהם זיין מיאסע כלה באזעצען; א סך זעניך דא, וואס נעמען גאר
אומגעבייטען — אט האט זיך למשל, טאקע אין מיין געבורטס=
שטאדט, געיאוועט גאר א יונג לאשעקל טאבאטשנע צוויעט, וואס
האט אין זיך דערפיהלט א דבוק פון ר' פנחס בן יאיר'ס עזעל אונ
ריהפט זיך «מנ"ל» (איהר האט א מאהל געהערט א לאשעקעל
זאל הייסען מנ"ל? נאר הפנים, ווייל מנ"ל מאכט: מיין נארישער
לאשעק; מיילא זאלט איהר זעהען וויא דאס לאשעקעל שפרינגט
אין פרעטרען האבער אריין, עססט זיך איבער וואס דער מאגען
קען ניט פערדייען ביז ער ברעכט אויס צוריק אין דיא 2 שמא=
טעס=פאבריקאציען «היועץ» אונ «הצופה». (אז א לאשעק הייסט
מנ"ל קען א שמאטע=פאבריק הייסען היועץ, הצופה, וכדומה).
נישמער וואס דארפען מיר רעדען פון א לאשעק א שרייבער, איך
וועל אייך דערצעהלען א מחבר'שע אפערע פון דוקא א מענשען

א שרייבער: פאר א יאהרען האט איינער פון דיא העברייעשע
צאפעס, וואס ריהפט זיך «ילל"ה» אנגענומען, פאר 100 רו"כ,
א זאקאז בייא איינעם ג"נ, ער זאל פון זיינעט וועגען אנקאווען
א ספר.— מיילא ביים ה' ג"ג וואלט ניט אויסגעמאכט, וואס דער
ה' ילל"ה וואלט ניט אנגעמאכט — אביא אויפ'ן ספר זאל שטעהן
דער נאמען «ג"ג» ווארען וואס מאכט דען אויס ביים קאסא=
קיווקער רענדאר אז מע איז איהם מכבד מיט א פסוק פון אתה
הראת אין ברוך אל עליון? — אביא דער חזן האט אויף א קול
אויסגערופען «אלוף התורני ר' זאלקע ב"ר טודרוס, הרענדאר
מקאסאקיווקע, מכבד מיט'ן גרויסען, לאנגען פסוק «הגרגדה»!»
נאר אזוי וויא אונזער ילל"ה איז אבער בטבע א העברייעשער
מארשעליק, איז איהם געפעללען צומאכען, נאכ'ן גראם א דראמא
פון אחשורוש=שפיעל. — נאר דיא קשיא, וואס נאך קען מען
אויפטיהן פאר נייעס אין אחשורוש=שפיעל, וואס אללע פורים
שפיעלער האבען שון ביז אהער ניט אויפגעטיהן? א דא האט זיך
עס מיין ה' ילל"ה גענומען גאר אויף א נייעס שניט; היינו וואס? ער
רעדט אויס אויף מרדכי'ן מיט אסתר'ן כל הרעות שבעולם, מיט פאל=
שע נארישע אונארענטליכע ידעען מיט א נייע פאליטישע=סיסטעהם
פון דער אמטשיסלאווער ישובה ארויס. — א יא גאר א נייער
שניט?! חלעבען, וועלכען יודישען אונ קריסטליכען שרייבער איז
דאס גאר אנגעפאללען — מיטי המגלה ביז היינט צו רעדען אויף
מרדכי מיט אסתר'ן? — חלעבען, קער זיך עפעס אן צייטגייסט
מיט רעדען אויף מרדכי'ן? אקוראט וויא עס קער זיך אן—דער
אקציזנע נאדזיראטעל זאל פרייגען דעם סקלאדטשיק אויף א פאסם—
מיר דאכט, אז א סך מעהר שייכות קען שוין האבען דיא פרא=
טענזיע וואס איין ארחיטעקטאר זאל האבען צו דער משנה פון
«ערוגה של ששה טפחים» (חאטש ער איז דאך קיין זעמליעמער)
איידער דיא פראטענזיע פון א אפיקורסישען מחבר צו מרדכי'ן
(חאטש ער זאל אפילו אויך זיין א שני למלך, טאקע אין שוש

הבירה). נישמער וויהין שטופט אַ ליטוואַק ניט דיא צונג ?... נאָר הערט אויס דעם סוף: אַז ה׳ ילל״ה האָט שוין אָפּגעקאָוועט זיין פּורים=שפּיעל — האָט ער ערשט ביים ה׳ ג״ג געחאַפּט אַ נייעם כ״ף האַ״ר, אַז ער זאָל שוין, טאַקע אין איין וועגס מאַכען אַ שיר אויפ׳ן ספר. (שוין טאַקע אויף ילל״ה׳ס נאָמען). אַ דאָ האָט זיך עס אונזער פּאָדראַטשיק צופלאַקאַקערט אין אַ שיר, וועגען דער וויסטער אלמנה, דיא שפה העבריה, אונ וועגען דעם ספר, מיט שירות ותשבחות, ברכות והודהות (אויף זיין אייגען ספר..) אַז ער ווערט פשוט שיר צוגאָסען פאַר פריידר (אַ יאָ וואול!...) אונ נאָך דיא אַלע געלטען, וואָס ער האָט אויסגעצאַפּט ביים ה׳ ג״ג — האָט ער ערשט איטליכען בסוד דערצעהלט אַז דאָס ספר איז זיינס! (אַ יאָ אָרענטליך!) חלעבען, וויא דען? — דאַרף דיא וועלט אַרומגעהען אין טעות, אונ מיינען, אַז דיא פּורים שפּיעל איז דעם ה׳ ג״ג׳ס, (אַזוי וויא מע מיינט עד היום, אַז דיא צאַצקעס מיט דיא קווייטען זענין דעם ה׳ אג״ף׳ס...) אַמער לאָז דיא וועל׳ט זיך ניט נאַרען, וואָרען צו וואָסערע בזיונות וואָלט נעביך ה׳ ג״ג געקומען, מע זאָל חלילה איהם אַליין — אַלס בודטאָ=מחבר — אַ פריינ טוהן אַ שטיקעל׳ ערקלערונג טאַקע אין בודטאָ — זיין ספר? — אַקוראַט, וויא דער ה׳ אג״ף בלייבט שטעהען, אַז מע פריינט איהם עפּיס פון בודטאָ זיין ספר. — מיילאַ ה׳ אג״ף איז חאָטש אַ זשאַרגאָניסט — דרייט ער זיך אויס אויפ׳ן אָרט מיט דעם תרוץ: איך האָב פיינד העברייעש אַזוי וויא חזיר! — אָבער ה׳ ג״ג ווייזט נעביך אויס אַ תם, אַ יונגער מאַן, וואָס האָט נעביך אָרענטליך באַצאָהלט פאַר הייסען «מחבר»! — ער וואָלט זיך נעביך מיט קיין תרוצים ניט אויסגעדרייט; לכן איז אַ סך גלייכער, וואָס ילל״ה האָט בעצייטענס אויסגעפּויקט דעם ליטווישען אָמת, אַז ער איז דער מחבר פון דער פּורים שפּיעל, עס הייסט, ער איז מרדכי׳ס מסור! נאָ, נאָ בייא איהם בלייב עס!.. נישמער ניט דאָס בין איך דאָך אויסען — איך שטיעס דאָך דערפון,

אַז איך האָב אויך געוואָלט געהען ב ע ק ב י = ה צ א ן. און מאַכען אַ שיר פאַר מיין פּרעטשעפּע. — האָב איך זיך אָבער צוריק בערעכענט: פון וועמעס וועגען זאָל איך איצט זינגען? מיילא דיא העברייעשע צאַפּעס האָבען זיך שוין זייער קאַטערינקא — דיא שפה העבריה — אויף וועלכער, דער וויינט און דער לאַכט דער זינגט און דער קלינגט. — אַביא זייא דרעהן זיא אָן, גראַמט זיך שוין... אָבער איך בידנע זשאַרגאָניסט, אַז איך טראָג זיך ניט אַרום מיט דער אָנגעדרעהטער קאַטערינקע — איך, אַז איך וועלל פלוידערן אַפילו נאָר אַ טויזענט חלק וואָס אַ העברייעשער צאַפּ, וועט מען זיך מיך אַנשלינגען! קאַרג סטיגוטערס האָב איך געהאַט אויף מיין ישראליק׳ן, עליו השלום, (וואָס ער האָט זיך טאַקע יאָ באָמת אין איין נומער אָפּגעפּלוידערט דאָס, וואָס דיא העברייעשע גאַזעטניקעס פלוידערען צעהנער יאָהרען..) און פאַר וואָס? טאַקע נאָר דערפאַר, ווייל ער האָט גערעט זשאַרגאָן, און זשאַרגאָן האָט נעביך ניט דאָס גליק אָפּצוקאַטערינקען אַכצנטויזענט פּיסטע אויסגעבלאָזענע פראַזען, וויא דאָס העברייעש! — דאָרט ווערט דער לעזער פאַרטויבט פינ׳ם קלאַנג אַלליין; פון «להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לנצח, לברך, לעלה ולקלס» ווערט ער שוין שכור — און דאָ זאָג איהם אַשטייגער: צולויבען, צולויבען, צולויבען, צויהמען, צו דערהייבען, צובעשיינען, צושטייגען, צובענטשען, צו אויפבריינגען און צולויבען (דיא ערשטע 3 לויבענישען זענין קאַרג...) וועט ער דיר באַלד זאָגען מיט עזות: נייען, ברידער, דאָס איז ו י א מ ר!... נאָ היינט געה מאַך שירים איז אַזאַ אומגליקליכער שפּראַכע! — צווייטענס ווייסען גראַמט זיך היינטיגע צייט און וואָס גראַמט זיך? — אַ מאָהל פלעג זיך גראַמען עושר מיט יושר. — חלפנים מיט מזומנים. — פּריץ מיט ארץ. — בעל הבית מיט מעות. — צדיק מיט ספּאָדעק. — חסיד מיט עתיד (עולה״ב). — סוחר מיט קונה ומוכר. — דין און מורה מיט דין תורה. — רעדאַקטער מיט

האַראַקטער. — ברויט מיט קרויט און וועלט מיט געלט! — היינט אומשטיינסגעזאָגט איז גאָר אין דער מאָדע אַריין הערשעל אַסטראָפּאָליערס גראַם: לעמבערג מיט ישקני! אַיי סע גראַמט זיך ניט — נאָ נעה לאָד איהם! נאַ דיד גאָר אזאַ מין מאָדע גראַם: עושר מיט דלות. — פריץ מיט זעמעלנע באַנק, סוחר מיט שעפּיטיניק. — בעל הבית מיט דוואָרניק — גיטער יוד מיט אינקוויזיטאָר און חסיד מיט יעזואיט. . . עס איז אַפילו יאָ דאָ עטליכע גראַמען, וועלכע געהען היינטיגע צייט שטאַרק אין דער מאָדע, אַשטייגער: באַנקיער מיט פּאַפּיער. — חלפן מיט דלפן: — אַריסטאָקראַט מיט קאָמפּאָט; — רעדאַקטער מיט פאַקטער. — שרייבער מיט בערענטרייבער. — סטראָחאָוואָי אַגענט מיט געוואַלד «סע ברענט!». — קאָממיססיאָנער מיט סוכה שער. — הערץ מיט שמערץ און ברויט מיט טויט. . . נאָר היינט האָט דער לעזער ליעב נאָר נייע, אָרגינאַל — ידעען — און דיא אַללע גראַממען זענען שוין איין איבערזעטץ. — למשל: באַנקיער איז איבערזעטצט פון פראצענטניק. — אַריסטאָקראַט — פון פּאָלים-טראַנט. — רעדאַקטער — פון שאָלאַטען שמש. — שרייבער — פון מוכר ספרים'ניק. — חלפן — פון טאָרבעטראָסניק. — אַגענט—פון משולח. — קאָממיססיאָנער—פון בראָדער שתדל'ר; און ה ע ר ץ מיט ב ר ו י ט, הגם זייא זענין אַפילו אָריגינאַל, נאָר שוין אָבער זעהער אַלט! אַזוי אַלט, אַז זייא זענין שוין גאָר זעלטען זעלטען בייא עמיצען צוקריגין! . . . דער וואַלד-הענדלער למשל, וואָלט שוין יאַקאָם אָפּשר אַריין געלאָזט צו זיך אין שטוב איין קבצן איבער 1000 זיך אָנוואַרמען — האָט ער אָבער קיין ה אַ ר ץ ניט צוצוזעהען דעם שלעפּערס ציטערען. — דער בעל-טאַקסע, וואָלט אָפּשר פאַרקויפט דעם הונדערטסטען קבצן אַ רעכט פונט פלייש אויף פסח — האָט ער אָבער קיין ה אַ ר ץ ניט צוצו-זעהען, וויאַ ער וועט זיך קאַליע מאַכען דעם מאָגען. . . — דער דזשענטעלמענן וואָלט שוין יאַקאָם אָפּשר אָפּגעשטאַנען פון דער

צעהנטער אשת איש — האָט ער אָבער קיין ה אַ ר ץ ניט אָפּצו-זאָגען אַ פרויענצימער! — דער שקאָנטיסט וואָלט שוין אָפּשר אַנטליגען דעם אָפּגעקימענעם בעל הבית (פון וועלכען ער אַליין האָט תל געמאַכט מיט זיינע קאַטערזשנא פּראָצענטען) אַ קערבעל אויף זיין יום טוב'דיגער קאָפּאָטע—האָט ער זיך אָבער קיין הערץ ניט איהם צוזעהן יו"ט אין שיהל אין זיין וואָכעדיגער בורקע.— דער רבי וואָלט שוין אָפּשר אָפּגעזאָגט איינער פון 1000 עקרות אין איהר בקשה — האָט ער אָבער קיין ה אַ ר ץ ניט, זיא אַראָפּ-צושלאָגען פון איהר בטחון! . . . בייא איינינע איז עפּיס יאָ דאָ צו שטיקליך האַרץ; איז דאָס אָבער אַזוי שוואַך, אַז סע קען נעביך קיין פרעמדע צרות ניט פאַרטראָגען. «איך וואָלט איהם שוין געגעבען עפּים אויף מעות חטים — זאָגט אַ גביר — נאָר ער איז אָבער אַזאַ איינגעגעסענער קבצן, אַז דאָס ה אַ ר ץ פאַר-טראָגט מיר גאָר ניט איהם צו געבען!» — בייא אַנדערע איז דאָס האַרץ געשוואָלען. «אוי—זאָגט ער—איך האָב שוין אַ געשוואָלען האַרץ אַלץ אָפּצוזאָגען אָט דיא שלעפּערס!» בייא איינעם איז דאָס גאָר צו היים, שרייט ער אין איין קול «איך קאָן זיך אין דעם זלינדנישען קבצן גאָר דאָס האַרץ ניט ק י ה ע ל ע ן!» — בייא איינעם איז שון גאָר דאָ צי אַ סך הערץ, אַז סע איז איהם שוין אַזוש שווער בייא זיך צוהאַלטען; זאָגט ער «איך וועלל היינט אָט דעם אָפּגעריסענעם שלעפּער מיין ש ו ו ע ר האַרץ אויסלאָזען!.. הכלל, וויא מע קריעגט שוין יאָ היינט עפּים אַ שטיקעל האַרץ, איז דאָס נאָר אַ שלאַף האַרץ, אַ געשוואָלען האַרץ, אַ היים האַרץ, אַ שווער האַרץ, אַ געבראָכען האַרץ וכדומה. און צום אמת, וואָס קען מען זייא דאָ נעביך שולדיג מאַכען, אַז זייא האָבען נעביך פאַרט בטבע שוואַכע, געשוואָלענע, הייסע, שווערע, צעבראָכענע הערצער! — ואה ראיה; אַז צו זיך אַליין זענין זייא נעביך אויך אַזוי פאַלל מיט דיא אַלע האַרץ ווייטיגען — ניט נאָר צום אָרי-מאַן — אָט שרייט ער זיך נעביך, דער אומגליקליכער גביר;

«איך האָב זעהער אַ שוואַך האַרץ, מוז איך פֿערשווענדען טוי=
זענטער אויף גרויסע שיינע סאלאנען, אויף חוטערעס און דאַטשעס,
אויף ביידער און לוסטרייזען וכדומה!...» — «איך נעביך —
שרייט דער צווייטער אומגליקליכער נגיד — האָב אַ געשוואָלען
האַרץ, וואָס איך טור קיין איבריג וואָרט ניט רעדען, מוז איך
אויסברייננגען טויזענטער אויף משרתים, דיענסטען, קוטשערעס,
שווייצאַרען, לאָקייען און פֿערד, אַז אַלעם זאָל נאָר אויפֿן ווינק
מיר שטעהן צום דיענסט כדי איך זאָל פֿאַרשפּאָרען רעדען!...—»
«און איך — זאָגט דער דריטער אומגליקליכער מיליאָנער —
בין נעביך אַ פֿאָלל=בליטיגער, האָב איך זעהער אַ היים האַרץ ר"ל;
מוז איך וואַרפֿען מיט טויזענטער אויף מעטרעסען, קאָקעטקעס,
אַקטריסעס, אַרטיסטקעס און גלאַט שיינע ווייבליך און מיידליך.—»
«נאָ, און איך — זאָגט דער פֿערטער אומגליקליכער אַדיר — האָב
נעביך אַ געבראָכען האַרץ פֿון אומכבוד, וואָס איך האָב פֿון אַלע
זייטען איבער מיינע חטאות נעורים; מוז איך זיך אַודאי שאָס=
טען מיט טויזענטער פּאָזשערטוואָוואַניעס אויף סטרויען אַ קלוב, אַ
טעהאַטער־הויז, אַ מוזעהם; אויף פֿלאַנצען בוימער אין בולוואַר,
אויף אַ פֿראַנצאָזישער טרופּע, אויף אַ צירק, אויף אָטלעסנע זאַ=
נאָוועסען צו דיא ווייבערשע גראַטעס אין קאָהר שיהל וכדומה»
«אוי איז אונז נעביך — שרייען אַ סך אומגליקליכע רייכע אַרים=
טאָקראַטען — און מיר געהען נעביך טאָג און נאַכט אַרום מיט
שוועררע הערצער פֿון רחמנות און באַרימהערציקייט; מוזען מיר
זיך אַודאי און אַודאי פֿאַרלעגען צעהנטויזענטער אויף פֿערשיעדע=
נע רחמנות=געזעלשאַפֿטען, וויא למשל; אויף צער בעלי חיים גע=
זעלשאַפֿט, אויף צערשטרייאונגס=געזעלשאַפֿטען, צב"ש: טאַנץ=
וועטשערס, מאַסקאַראַד נעכט, פֿייערווערג, ספּעקטאַקלען, אויף
קונסט=געזעלשאַפֿטען, אויף עקספּידיציען קאָטיסיעס וכדומה!...»
נאָ, וואָס האָט מען נעביך צו זייא? — מע זעהט זיך בעשיינ=
פערליך, וויא ווייט זייא פלאַגען זיך נעביך פֿאַר זיך אַליין און

פֿאַר דעם אַלגעמיינעם וואָהל איבער זייערע האַרץ ווייטיגען;
נאָ ווייזשע קען מען נאָך פֿון זייא פֿאַרלאַנגען, אַז מיט אַזוינע
שוואַכע געשוואָלענע,, הייסע, שווערע, צובראָכענע הערצער זאָלען
זייא נאָך אין זינען האָבען לאַקאָטקעס אויך; וויא למשל: אָרימע
לייט גיבען ברויט; אונבעמיטטעלטע קראַנקע אַריינעממען אין
הקדש; פֿאַרפֿרוירענע — גיבען הייצונג; ביטערע יתומים לערנען
אַ מלאכה; בידנע אַרבייטורער בעפֿריעדיגען פֿאַר זעהער טרוד;
אומגליקליכע פֿערפֿאַלענע אַרויסצופֿיהרען אויף אַ וועג, און נאָך
אַזעלכע טויזענטער איבריגע זאַכען, וואָס זייא קריכען היינט, בייא
דער שלעכטער צייט, אַפֿילו ניט אין דער לינקער פּיאַטע אַריין..
און אַז מע טוהט עס — טוהט מען עס גלאַט לפנים משורת הדין!..
מיילא האָבען מיר שוין אָפּגערעדט, אַז פֿינ'ם וואָרט האַרץ
איז היינט קיין רעדע ניט — יעצט געהען מיר צום וואָרט ברויט;
נאָ דערפֿון איז זיך אַודאי ניטאָ וואָס שמיעסען היינטיגע צייטען!
האַרץ יאַק האַרץ, אָבער ברויט איז זיך אַודאי היינט בייא קיינעם
ניטאָ! — איי סטייטש, עפּיס שטעהען זיך לאָפּעטניקעס אין אַלע
אָדעזער מאַגאַזינעס און מאַכען עפּיס מיט לאָפּעטעס אין ווייץ?—
עט! דאָס איז אינגאַנצען אחזת עינים! — קוקט אייך נאָר גוט
צו: דאָס איז ניט קיין ווייץ — דאָס וואַרפֿען זייא ציפֿערם אויף
דיא לאָפּעטעס! — איי פֿאַר וואָס ווייזט עס אויס וויא ווייץ?—
מחמת דיא ציפֿערם זענין לויטער נולען —0— אויף יעדען טשעט=
ווערט ווייץ, האָבען 10 האָנד אַלץ מוסיף געוועהן אַ ציפֿרע;
דער בויער האָט איהם אַוועקגעגעבען דעם שיינקער אויף ציפֿרעס —
דער שיינקער דעם סקלאַדטשיק — אויף מעהר אַ ציפֿרע. — דער
סקלאַדטשיק — דעם קאַנטאָר=אַגענט אויף מעהר אַ ציפֿרע. —
דער קאַנטאָר אַגענט — דעם אויפֿקויפֿער אויף מעהר. — דער אויפֿ=
קויפֿער — דעם גרויזיטעל אויף מעהר. — דער גרוזיטעל — דעם
דוויגאַטעל אויף מעהר. — דער דוויגאַטעל — דעם קאַנטאָר אויף
מעהר. — דער קאַנטאָר — דער באַנק אויף נאָך מעהר. — ענד=

ליך האָט דיא באַנק אויך געמיינט אָפגיבען פּאבליטשנעם טאָר=
גאָם נאָך אויף מעהר ; האָט זיא אָבער געזעהען, אַז דיא אַללע
פּריהריגע קנייטעל=ציפּערס, האָבען שוין אַזוי פּאַרשאָטען און אײַנ=
געשלונגען דעם ווייץ, אַזוי וויא אַלע אונזערע מפרשים, גאונים,
אחרונים, פּוסקים שאלות=תשובות׳ניקעת, רבנים און דינים האָבען
אַנגעשלונגען דאָס קליינע תּורה׳לע און ס׳איז פּינ׳ם ווייץ אַ נולל אינ=
גאַנצען געבליבען האָט זיא געדונגען לאָפּעטניקעס, זייא זאָלען אי=
בערוואַרפן דיא נולען, בכדי זיא זאָל ווּיסען, מיט וויפּיעל מאָהל
גאָרניט שטייט זיא דערונטער! . . . אײַ וואָס ? ס׳איז דאָך דאָ
חברות ; לחם אביונים, פּת לאורחים, מעות חטים, קמחא דפּסחא,
איז דאָך נאָך הפּנים יאָ דאָ בייא עמיצען ברויט ? ? ניין ברידער!
דאָס איז אַלץ חברות איף צוצונעמען בייא יענעם ברויט—אָבער
ניט אויף צוגעבען! — מיילא וויא אַזוי עס איז שוין -- לעת עתה
האָב איך אייך פּאַקטיש באַוויזען, אַז איך האָב קיין שיר אויף
מיין פּראָטשעפּע שוין ניט געקענט שרייבען! אַ דאָ האָב איך זיך
געפּריוּוט האָטש עפּיש אָנשרייבען אַ בידנע הקדמה׳לע. . . טפו! !
וואָס רעד איך ? איך בין עפּיס היינט פּינ׳ם זינען אראָפּ! ציא
איך האָב עפּיס לחלוטין גאָר פּאַרלוירען בושה! וואָס זאָג איך
«הקדמה» ? וועלכער מחבר שרייבט עס היינט איין הקדמה ? —
אַללע העברייעשע צאַפּעס שרייבען זיך היינט פּאַר זייערע ספרים,
אַז נאָר דיא אַלטע קאָלעדאַטשען פּלייגען שרייבען הקדמות פּאַר
זייערע ספרים, אָבער זייא—פּויגלען—ראַרפען גאָר קיין הקדמות
ניט! — «מיר — זאָגען דיא צאַפּעס — דאַרפען זיך ניט פּאַרענט=
ווערען פּאַר דיא לעזער, צו וואָס מיר שרייבען אונזערע ספרים!
מיר דאַרפען ניט בעטען דיא קריטיקער, זייא זאָלען ניט אָנפאַ=
לען אויף אונזערע ספרים! — אדרבה ; מיר בעטען זייא נאָך רחמים,
אַז זייא זאָלען אונז עפּענטליך אויסזאָגען דעם אָמת! (אַזוי וויא
אַ מיאָסע מויד ווילל מע זאָלל איהר עפּענטליך אויסזאָגען דעם
אָמת! ...) און מיר דאַרפען קיינעם ניט דאַנקען און לויבען אין

דער הקדמה, אַזוי וויא דיא אַמאָהליגע אַלטע קאָלעדאַטשען !...»
אַזוי שרייבען היינט דיא העברייעשע צאַפּעס פּאַר זייערע ספרים,
און מיט דעם שרייבען, אַז מע דאַרף היינט ניט און סע פּאַסט
היינט ניט קיין הקדמות, שרייבען זייא דערווייל אָפּ אַ 4—5—
6—7 ביז 10 בלעטליך... אײַ וואָס ? דערווייל קומט זיך בייא זייא
אויך אויס איין הקדמה ? וואָרען «מאָמע הייסע פּאַגע»*) איז זיך,
דאַכט זיך, אויך גערערט ? — יאָ, טאַקע אָמת! אָבער זייא רופען
זיך עס ניט אָן «הקדמה» בייא זייא הייסט עס גאָר «פּתח דבר» —
«דבר אל הקורא» — «ראש דבר» — «פּתיחה» — «מבוא»
וכדומה ; אַודאי איז דאָס גאָר אַנדערע ווערטער, אָבער ניט מחילה,
איך בעט איבער אייער כבוד — הקדמה!. . . נאָ מיילא בקצור,
האָב איך זיך אַרויס געחאַפּט מיט אַ מיאָס וואָרט! איך האָב טאַ=
קע געוואָלט זאָגען, אַז איך האָב זיך געפּריוּוט שרייבען איין הקד...
טפו! איך מיין אַ פּתח דבר, צי דבר אל הקורא, זאָג איך אייך
דעם אָמת, אַז איך האָב פּשוט ניט געוואוסט, וואָס צו שרייבען!
וואָרען וואָס זאָל איך אייגענטליך שרייבען דעם לעזער אין מיין
פּתח דבר ? — זאָל איך איהם שרייבען, וואָס אין מיין פּריטשעפּע
וועט שטעהען ? האָב איך מורא, אַז ער וועט עס שוין לכתחלה
ניט וועלען נעמען אין דיא הענד אַריין. — וואָרען פון דער ווי=
ועסקאָ וועט מען שוין מערקען, וואָס אין קראָם טוהט זיך. . .
שרייבען איהם, אַז מיין ספר איז גיט און נוטצליך ? (אַזוי וויא
דיא היינטיגע העברייעשע צאַפּעס שרייבען) איז זיך דאָס אָבער
אַ ליגען, וואָרען וויא האָט איהר שוין געזעהען אַ גוטען פּרעטשע=

*) דיא מעשה פון דער מאַמע מיט דיא 3 אַלטע נאַרישע שטומע טייכען,
וויא זיא האָט זייא אָנגעזאָגט ביים אַוועקגאַנג אַז ווען אַ חתן וועט קומען זאָללען
זייא שווייגען, צום סוף וויא ער איז געקומען האָט דיא עלסטע באַלד גערעט און
דיא צווייטע האָט איהר געזאָגט «מאַמע הייסע פּאַגע» און דיא דריטע האָט
געזאָגט «אי נאָ פּאַגע» דערווייל האָבען זייא אַללע 3 גערערט»

פע ? און אַ לינען האָב איך זעהער פיינד, האָטש איך בין גע=
וועזען שותפות מיט אַ ליגנער ! — שרייבען ווידער, אַז איך מיין
נאָר אַ קערבעל ? -- דארויף האָב איך זיך אַ מויל און דער לע=
זער אַ צוגעהאַלטענע קעשענע... בלייבט זיך טאַקע נאָר צושריי=
בען דאָס, וואָס אַלע העברייעשע צאַפּעס שרייבען ; היינו : שריי=
בען אַז איך שרייב ניט קיין הקדמה, נאָר אַ פתח דבר, מיט אַ
ראש דבר ! — האָב איך זיך אייך שוין איין מאָהל געזאָגט, אַז
דער אומגליקליכער זשאַרגאָן קען ניט פלוידערען 4 – 5 בלעטליך,
מיט «מאמע הייסע פאַגע» ! — «סטייטש ! אָט האָסטו זיך שוין
ביז אַהער אָפּגעפּלוידערט, כמעט 6 — 7 בלעטליך מיט מאמע הייסע
פאַגע» ! ? -- אָ פּע ! איהר מייגט אייך שעהמען מיינע ליעבע
לעזער, אַז איהר קענט מיך פרייגען אַזא בעוסאָוועסטנע קשיא ! —
וויא הייסט ? איך מיין זיך, אַז איך האָב ביז אַהער געזאָגט אַזוי=
נע חכמות, וועלכע ר׳ דוד׳ל טאַלנער, דער חכם מחוכם, וועט זייא
אייביג ניט זאָגען ! — צום סוף ריהפט איהר עס אָן, מאמע הייסע
פאַגע ? — «עט עט ע ! — עלי — קצין איז שוין אויך בייא זיך
געגאַרט ! אָ פּע ! אויף דיר ברידער האָבען מיר זיך עס
ניט גערעכט ! וויא הייכט, דוא זעהסט דען ניט מיט דיינע אויגען,
אַז דאָס וואָס דוא האָסט דאָ ביז אַהער אָנגעשריבען, איז טאַקע
נאָר בהינת פריטשעפּע ? — מיילא דער קליאַטשע׳ניק קוקט האָטש
אויף ברילען, איז אונז אויף איהם קיין חדוש ניט, וואָס ער דער=
זעהט שוין ניט אַ פּאָאר יאָהר זיינע אומגעלומפּערטע שטותים,
וויא אַ «זמירות ישראל» אָ «פרק שורה» אַ אָפּגעקראָכען «יודעל»
וועלכע מיר ברעכען מיט דער גרינער גאַלל ביים ערשטען בלעטעל
איבערלעזען, און ער האַלט זיך שטאָהל און אייזען, אַז מיט דיא
טערקישע יעלה ויבוא׳ם מאַכט ער גליקליך דיא וועלט און בע=
רייכט דיא זשאַרגאָנישע ליטעראַטור !... און פריוו פרייג איהם
«שטייטש גזלן, וועלכען קלאָס יודען טויג דיינע ציגעליגערטע גראַמ=
זמירות מיט דיין פרק שורה ? צו וואָס פּאַר אַ צוועק ? — וועלכע

פאָלגע ? ציא וואָס פאַר אַ פערגניגען אַפילו, וועט איינער פון אַ
מיליאָן לעזער געפינען אין דיא 2 אַלטע אַזיאַטישע תחנות, נאָך
מיט לשון=קודש — תלמוד׳ישע=הערות אונטערגעשלאָגען ? — דער
פּראָסטאַק ווייסט זיך ניט וויא אַזוי איין וואָרט צום אַנדערען
קלייבט זיך. — דער אַריסטאָקראַט וויל עס און דאַרף עס, אַזוי
וויא איך דאַרף אויגען וועהטיג ! — דער העהליכער יוד וועט זיך
אין דיינע נישט=קשה׳דיגע ביכלעך ניט קוקען ובפרט אין דיא 2
וואָס איין איבערזעטצט אויף זייא, איז בא איהם טרפה וויא חזיר !
דער שטיקעל משכיל קען זיך דיא מעשה אינ׳ם העברייעש, וואָזשע
דאַרף ער דיין טייטש חמוש ? דיא יודענע וואָס לייענט מוסר
עברי טייטש, וועט זיך אַודאי ניט נעמען אַזא ביכעל אין דער
האַנד, וואָס אויפ׳ן שער שטעהט גאָר עפּים וויא אַ שטאָגאָלסקי
פאַמיליע און דאָס ביכעל איז נומערירט מיט ציפערם פון ביידע
זייטען בלעטעל ! — און אַז איינער פון אַ מיליאָן זאָלל עס שוין
יאָ וועלען לעזען, פרייג איך דיך ; ווען ? און וויא לעזט
מען עס ? טאָקע שבת בייא זמירות, ווען דער טשולענט=יוד איז
שוין אָנגעשפּיגעוועט מיט שלאָף נאָך איידער ער לאָזט אוים דעם
דריי פון יצוה צור הסדו ? צו מיטוואך בייאנאַכט זאָל ער זינגען
זמירות וויא דער בענדערער רב פלייג הבדלה מאַכען מיטוואָך
האַלבע נאַכט ? האַ ? — היינט וויא ? צו אין דער היים פאַר׳ן
שלאָף זאָל ער זינגען זמירות ? צו אין שיהל אויפ׳ן באַלעמר ?
צו אין קלייט אויפ׳ן פּייערטאָפּ ? צו פסח אויף דער עסעבעט ?
צו אָפּשר גאָר אין ביבלאָטעק אָדער אין קלוב ? האַ ? חלעבען,
עפּים אויף זמירות מיט פרק שורה מוז מען זיך האָבען עפּים אַ
בעזאָנדערע בעשטימטע צייט און אַ בעשטימט אָרט ! ס׳איז דאָך
ניט קיין מעשה ביכעל !... היינט אַז דער יוד וועט שוין מיט
צרות יאָ בעקומען, דיא צייט און דיא יודענע — דאָס אָרט —
פּרעג איך דיך ערשט ; וואָס וועלען זייא דאָרט לעזען ? פאַרדריי=
טע סוקעוואָטע גראַמען ? טויטע, געלעהמטע פראַזען ? וואָס ניט סע

האָט בייא זייא אַ שייכות מיט׳ן העברייעשען טעקסט, ניט סע האָט
בייא זייא אַ אונטערעס פֿאַר זיך זעלבסט ?... היינט וואָס ווילסטו
מיט יודעל׳ן ? וואָס קייסטע קלאָטיזא ? וואָס דערצעהלסטו דעם
יודען ? — אַז ער איז אַ יוד ? — אַז ער איז געוועזען אַ מאָהל אַ
מצרים לאַשעק, דער נאָך אַ חתן פֿאַר דער כלה דער תורה, דער
נאָך אַ זיידען איידעמעל, דער נאָך אַ היסטע בעל הבית׳ל, דער
נאָך אַ־נ־עזות פנים, דער נאָך אַ שלעפער ? — ווער ווייסט דאָס
ניט ? ווער דאַרף דאָס וויסען ? וואָס קומט יעצט דערפֿון אַרוים
צו דיא נייע עפידעמישע קראַנקהייטען ? צו פרנסה ? צו גוטע
אָוראַזשייען ? צו קינדער ערציהונג ?... ממה נפשך ; ווילסטו
דערצעהלען, אַז דער יוד איז אַמאָל געוועהן אַ וואוילער — טאָ
דערצעהל עס פֿאַר קריסטען ; דעם יודען דאַרפֿסטו עס גאָר ניט
דערצעהלען ; ער האַלט זיך נאָך עד היום פֿאַר איין וואוילען אין
דער וועלט... מיינסטו ווידער דערצעהלען, אַז ער איז היינט אַ שלעכ־
טער — וואָזשע דאַרפֿסטו אָנהייבען אַ מעשה פֿון תרח׳ס צייטען? —
זאָג איהם פשוט, קורץ און שאַרף «יודעל, דוא ביסט היינט אַ
גרויסער שווינדלער, אַ פֿאַנאַטיקער, אַ באַרייסער, אַ קאָטערזשנע
פראַצענטניק, אַ אונזיטטליכער, אַ פראַהלער, אַ יעזואיט, אַ גאָר־
ניט ! ... וואָס טויג דיר אונטערשיסעלעך, מיט חימענעקורעס,
מיט הערות פּינ׳ים תלמוד, מיט נאַרישע גראַמטען, מיט טויטע
פאַרעלטערטע ידעען ? ובפרט, אַז דוא ביסט גאָר ניט פֿעיג צו
דעם פֿאַך גראָם ! — אָט האָט ה׳ גאָלדפֿאַדען שוין געמאַכט אַ
פּאָעמאָ מיט אייניגע גדיכטע אויף דער טעהמע ; האָט ער עס
אין קורצען און זעהער פּאָעטיש גענוג אַרומגערעדט, וואָס מע
דאַרף שוין נאָך איהם מעהר ניט, און מע האָט שוין מעהר ניט,
וואָס צו שרייבען איבער דעם געשטאָרבענעם ,געגענשטאַנד און
דוא קייסט און גאַלאָמאַגעסט איבער טויזענט מאָהל איין זאַך,
אַז סע שלאָגט אַזש אָנקסטען צוהערען אַזאַ מין פלוידערען ! —»
אָט דאָס אַללעס, פרווו פֿרעג איהם, קוקט ער דיך אָן וויא אַ

משוגע׳נעם און שרייט אין איין קול, אַז אַ זווינס האָט נאָך גאָר
קיין ליטעראַטור ניט אַרויסגעגעבען ! — מיילא קוקט ער זיך אויף
ברילען—אָבער דוא עלי־קצין זאָלסט זיין אַזוי גענאַרט בייא זיך ;
דאָס האָבען מיר זיך אין לעבען ניט גערעכט ! —» — נאָ, נאָ,
שאַט רבותים ! ווינדערט זיך ניט אַזוי. — דאָס האָב איך טאַקע
נאָר געוואָלט אויספריווען אייער געשמאַק : איך זעה, אַז איהר
לייענט אין העברייעש בערג ספרים און צייטונג, וואָס זענין פֿאָל
מיט «מאַטע הייסע פּאַגע» און איהר פֿאַרדייעט עס, קיין עין הרע,
זעהער גוט, און ווינדערט זיך גאָר ניט, וויא מענטשען קענען
אַזוי פיסטעפאַס אומברחמנות פלוידערען, און זענען נאָך בייא
זיך גענאַרט, אַז זייא ברענגען נוטצען דער וועלט. — האָב איך
געמיינט, אַז איהר זיינט טאַקע פשוט אַזוינע פוסטע מעלה גרה־
ניקעס, וואָס איהר קענט אייער גאַנץ לעבען מעלה גרה׳ן אַ שמאַטע,
און גאָר ניט פיהלען וואָס איהר קייט, האָב איך געמיינט, איך
וועל אייך אויך האָדעווען מיט אַזוינע פּאָטראַוועסען ! נאָר אַז איך
זעה יעצט אַרוים, אַז איהר ווייסט יאָ דעם חלוק פֿון גוטס צו
שלעכטס, פֿון פוסט צו נוטצליך, אַז סע איז יאָ אַזוי—זייטזשע
מיר 100 מאָהל מוחל פֿעטער; וואָס הייסט איהר זיך מיר שעהמען?
מעגט איהר זיך דאָך טאַקע שעמען אין אייער ווייטען האַלז אַריין,
אַז דיא העברייעשע צאַפעס קאָרמען אייך מיט לויטער בולבעס
אַזאַ צייט, שווייגט איהר און קוועלט נאָך פֿון זייא, און אַז אַ
בידנע זשאַרגאָניסט האָט אַ מאָהל אַ שטיקעל פלוידער געטוהן —
פאַרדרייט איהר שוין דעם פיסק ! — וואָס איז פאַק ? ווייל יענע
הייסט שפּה עבריה ? און דיא זשאַרגאָן ! — מיר שיינט פֿאַרקערט,
ווייל יענע איז הייליג, ווייל אין איהר זענען געשריבען געוואָרען
תנ״ך, וואָלט אַ סך אָרענטליכער געוועהן פֿון אייער זייט, אַז איהר
זאָלט דיא אַלע צאַפעס שפייען אין פנים אַריין, פֿאַר וואָס זייא
פלוידערען אַזוי אויף איהר זייערע דומהייטען און פֿאַרשוועכען
איהר הייליגטהום ! און פֿון זשאַרגאָן, אַלס אַ וואָכדיגע שפּראַך,

וואָלט איהר גאָר ניט געדאַרפט פאָרדערען אַזוי פיעל און אַזוי ווזיסקאַטעלנע זיין צו איהר!... צום סוף קומט בייא אַייך אויס פונקט דער הפך: אין העברייעשען לעזט איהר אַלע פוסטע, אויס-געבלאָזענע פראַזען און קוועלט נאָך אָן דערפון און פון זשאַרגאָן פאָדערט איהר צוקערלעקעכליך; פע בנאָמנות! דאָס מעגט א י ה ר זיך שעהמען איבער דיא אויערען! — נאָר דיא זאַך איז דאָך פער=פאַלען — איהר פאַרדרייט פאָרט דעם פיסק און ריהפט אָן מיין שרייבען «מאמע הייסע פאַגע» — אז איך האָב יאָ ביז אהער גע=פלוידערט, וואָזשע וועלל איך אַייך ווייטער פלוידערין אין מיין פתח דבר? וואָס וועל איך אַייך מיטשען מיט וויקלען 2 שעה דיא קלאָטשע — אַמעהר ווייז איך אַייך באַלד דעם אֶתרוג מיט'ן לאָך — און שאָקעלט זיך שוין אָפּ מיט אַ קערביל! אַ היען אַ הער דערווייל האָב איך קיין פתח דבר'ס אויך ניט געקענט שרייבען!...

אַדראָ איז מיר אַנגעפאַלען; פאַרוואָס זאָלל איך אויף מיין פריטשעפע ניט שרייבען — אַזוי וויא אַלע העברייעשע צאַפּעס — עפּיס אַ ראַאשענדיגען «לכבוד!» איז דאָך, איין מאָהל — בייא יעצטיגער לכבוד-סיסטעהם — אַ לכבוד וועלוולער פון אַיין אַפיקורס. — וואָרען אונזערע גאַנץ גרויסע צאַפּעס זענין זיך דאָך היינט אַזוי נוהג מיט'ן לכבוד: זייא בעשטעלען זיך אַ 50 לכבוד'ן צו פינפעריך און צו דרייערליך (פאַר אַזא קליינינקייט געפינען זיך נאָך בעלנים. — ביים יודען איז דאָך אַזא טבע; אַז טייער, דאַרף ער ניט דעם געגענשטאַד — ער מעג איהם אַפילו נייטיג זיין וויא אין לעבען, און קאָס וואָלוועל — קויפט ער, עס מייג זיין אַפילו קעבעבע... וויפיעל טאַטעם לאָזען זייערע קינדער אַרום=געהען בטול, ווייל דער גיטער לעהרער בייט טייערער מיט אַ קערבעל אַ חודש! וויפיעל פרויען געהען פון דער וועלט בייא אַ קינפעט, ווייל דיא מאַנען זשאָלעווען צוריהפען דעם גוטען טייערען דאָקטער! וויפיעל טויזענטער פערליערט מען אין געשעפט, ווייל מע וויל ניט קיין טייערען בוכהאַלטער, קיין טייערען קאַסיער, קיין

טייערען אופראַווליעשטשע! און פריווט, לאָזט אָפּ אַפילו דעם אַריסטאָקראַט אַ וואָלווילען פסוק אתה הראת, פריווט לאָזט אָפּ דעם סולידנע שטאָדט בעל הבית אַ וואָלוולען בילעט אין מאַס=קאַראַד; דעם וועלטליכען פאָדראַטשיק אַ וואָלוול'ע שמירה פינ'ם רבין; דעם ליטווישען קאָמיסיאָנער — אַ וואָלוועל אַטלעסען קאַ=פאָטקעלע (איך מיין מיט אַ שפאַלט...) דעם אויפגעקומענעם שניידער אַ וואָלוועל רעמעל ספרים און דעם שונא ישראל אַ וואָלוולען העברייעשען לכבוד — האָטש זייא דאַרפען דיא אַלע סחורות וויא אויגען וועהטיג «דאָך — זאָגען זייא — פאַר אַזא קליינקייט לאָז זיך עס וואַלגערען אין בעל הביתיש'קייט!» אַזוי בעשטעלען דיא היינטיגע גרויסע צאַפּעס אַ 50 לכבוד'ן און דרוקקען אָפּ אַלע צו אַיין ווערק, און בעת מע בינד אַן דאָס ספר הייסט ער דעם אַנבינדער צו יעדען עקזעמפלאַר אַיין אַנדער לכבוד צוקליי=בען, און צושיקט יעדען צו אַיין אַנדער זאַקאַשטשיק און האַפט אָפּ זיין רה"ש.. איי בהמשך הזמן קענען זיך גראַדע צוזאַמען קומען 2 לכבוד'ניקעם אין איינעם, און זאָלען זיך אָנקוקען וויא אַ טאַטע מיט אַ זוהן קוקען זיך ביידע אָן פאַרווינדערט בייא אַיין שטיעף מאַמע? — עט, וואָס מאַכט עס אויס? איז איהם געבליבען אַ האַלבער כבוד; אויך גאַנץ גענוג פאַר דריי רו"כ!... נאָ, היינט אַז דער גרויסער העברייעשער צאַפּ אַליין, דער אַלטער גב"א בכבודו ובעצמו, וואָס ער איז אַליין דער ער=פינדער פון דער נייער לכבוד=סיסטעהם; לאָזט אַזוי וואָהלוועל דיא סחורה. — וואָזשע קען איך שוין נעהמען פאַר אַ לכבוד אויף אַ זשאַרגאָנישען פריטשעפע? — צווייטענס האָב איך מיר איבער=לעגט: וועהמען מאַכט מען היינטיגע צייטען אַ לכבוד? — מאַ=כען דעם גרויסען גביר — איז וויא שנעלל איך זאָלל מיין פרע=טשעפע ניט אָפּדרוקקען; קען ער אַלץ פריהער אוספּייען אָנצווזע=צען! וואָזשע וועל איך פועלין? — אי דאָס דרייערעל ווערט זיין יבש, און דער לכבוד פינ'ם נייעם קבצן אויף מיין ספר, ווערט

ביי דיא לעזער אזא פנים האָבען, אַקוראַט וויא דיא כתובה
וואָס אַ מאַנן געפינט ביי זיין צווייטען ווייב פון איהר
ערשטען מאַנן! אַ יא שטאַרק אָנגעלעגט ביי איהם?... מאַכען
אַ לכבוד איינעם פון דיא וועלט משכילים? (אַזוי וויא איינינע
העברייעשע צאַפּעם טוהען, גאָר שלא בידועת הלכבוד'ניק) איז
לא די ער וועט ניט געבען אַ קאָפּיקע. וואָרען ער איז זיך אויך
אַ מחבר! און לא די ביי זיך אין האַרצען וועט ער שטאַרק
צופריעדען זיין דערפון, (וואָרען וועלכער, שוין גאָר פון דיא גרעס=
טע יודישע משכילים האָט ניט ליעב אַ חנופה'לע אַפּיג'ו אַ מינוט
פאַר'ן טויט?...) וועט ער זיך נאָך קלאָגען צווישען לייטען, אַז
איהם שטעהט גאָר ניט אָן אַ לכבוד פון אַ עברי טייטש ביכעל;
וואָרען אונזערע משכילים און אַריסטאָקראַטען קוקען זיך ניט
אויף דיא ידעען פון אַ בוך, נאָר אויף דער שפּראַכע, איבערהויפּט
אויף דער שפה העבריה! — אַי וואָס? ס'איז דאָך דאָס אייגענע
כתב אשוריה, דיא אייגענע אותיות מרובעות מיט נקודות, און
נאָך אָפשר אין 1000 שטופען בעסער און נוטצליכער פון העב=
רייעש, און לייכטער, פאַרשטענדליכער און אויספיהרליכער אַודאי
מעהר פון העברייעש, וואָרען וויא האָבען מיר דען דיא מינדעסטע
פּראַקטישע צוא בעלעהרטע ידעע, וואָס מע זאָל זיא קענען דיי=
טליך און אויספיהרליך אַרויסגעבען אין העברייעש? מע דרייט
זיך און מע דרייט זיך וויא אַ וואָרעם און צום שפּיץ מוז מען אָנ=
קומען צון אַ פּרוש פון אַ זשאַרגאָניש וואָרט ציא פון איין אַנ=
דער שפּראַכע; נאָר דעם פּרוש שטעלען זייא פּאַק אין סקאָפּקעס,
אַ מציאה בנאָמנות! אַודאי איז כדאי צו צאָהלען פאַראַזא צייטונג,
וועלכע זיא מוז מיר ערקלערען אַ מינצטען געדאַנק אין 2 צוא
אין 3 שפּראַכען, און דעמאָלט ערשט, זאָל איך נאָך אַלץ ניט
אויפפאַסען דעם געדאַנק אין זיין פאָללען זינען! און אַז דיא
היינטיגע העברייעשע גאַזעטניקעס נעמען דאָס זשאַרגאָן וואָרט און
יודישען עס פּאַק וויא איין אַלטען גר! נאָ, וואָס דאַרף איך דאָס?

וואָס נוצט מיר «דאָקטער רובא בבערליען נקרא
להיות אויסער אָרדענטליכער פּראָפעסאָר
בהיוריסטישען פאַקולטעט דשם» (אין אַ מאמר פון
10 ווערטער זענין 7 געיודעשטע זשאַרגאָן ווערטער!!!) (המגיד
שנה 20—15 №) אָדער «ע"פ הקאָנטראַקט מחויבים למכור
הצולאָג בזול וכו' ושכר השוחטים מהדומע כו' והמטיף
יקבל שכורות כאַגענעראַלים ◦ האַדיוראַנטים חוץ
מהכנסת המעטריקעס» (המגיד דאָרט) אָדער «הגבאים
עושים עקאָנאָמיע בהבודזשעט של הקאָריסטען
והקאָנטאָר וכו' והביהכ"נ נעשה כקאָנסער=
וואַטאָריום — «(המגיד № 14 שנה 20) נאָ, איז זיך
דאַכט זיך אַ סך גלייכער צושרייבען אין דער שפּראַכע, וואָס
אַלע פאַרשטעהען זיא און זיא דאַרף קיין פרושים ניט האָבען;
ניין! דאָס טויג ניט אונזערע משכילים! — (נאָר וועגען דיא
העברייער און העברייעש וועל איך אי"ה אינ'ם צווייטען העפט
רעדען באריכות). זאָל איך ווידער מאַכען אַ לכבוד דעם טאַטען,
דער מאַמען, ברידער, שוועסטער? וויים איך אַז סע וועט זייא
אַ סך מעהר לכבוד זיין, אַז איך וועל זייא קיין לכבוד גאָר ניט
מאַכען!... דערווייל האָב איך זיך שוין אָפּגעטיטשעט אָפשר
3 שעה אויפ'ן זייגער און ס'איז טאַקע פאָרט ניטאָ וואָס פרי=
הער צו שרייבען! —

נאָר אַזוי וויא היינטיגס יאָהר — בעזאָנדערס היינטיגען פאַר
פסח — האָב איך זיך אָנגעהערט זעהער מיט אַ סך קשיות; וויא
היען איך בין געגאַנגען האָב איך נאָר געהערט פרייגען: וואָס
טוהט מען אָהן מצות? — וויא נעמט מען עפּים בודק חמץ צו
זיין? — וויפיעל נעמט זיך דער קאָמיטעט מעות חטים?...
וויא אַזוי לאָזט מען איהם פסח אין דאָלגאָוואָי? — ביי וועמען
צובייטמען אַ פינף און צוואַנציגער? מה נשתנה הלילה הזה כלו
מרור? — פאַר וואָס גיט איהר שוין מעהר ניט אַרוים אייער

שראַליקען ? — שבכל הפסחן אנו אוכלין הינדיקעס והינדיטשקעס, הפכח הזה איז אַפילו קיין פיסנע קאַרטאָפליס ניטאָ ? — תם מה הוא אומר, וואָס טראַכט זיך דער אי״ש ת״ם מיט דיא ליטווישע האָלץ הענדלער? שלשה מי יודע ; ווער ווייסט וויא מע קריעגט אַ דרייא קערבעלשטיק ? און נאָך אַזוינע צעהנער קשיות, האָב איך זיך באַרעכענט ; נאָך אַ מאָהל — קשיות פרייגען איז דאָך אַודאי אַ גרינגע און אַ בכבוד׳ע פּרנסה ? אֶפשר נאָך גרינגער און בכבודער פון אַ דאָמינע מאַכען אין קאָפעע הויז, און האָב זיך ענטשלאָסען צושרייבען 4 קשיות, וועלכע מע מעג זייא לעזען בין יושבין ובין מסובין ! און אַזאַ טעם וויא דאָס היינטיגע יאָהר האָט וועלען מיינע קשיות אַודאי האָבען און אֶפשר נאָך ערגער ! בעסער האָט קיין שיער ניט !...

דיא פיער קשיות.

מַה נִשְׁתַּנָּה הַדּוֹר הַזֶּה מִכָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁעָבְרוּ ;?

1) שבכל, אין אַלע פריהריגע דורות, ווען דיא מענטשען האָבען 3 מאָהל אַזוי פיעל געלעבט וויא היינט, און איטליכס פיצעלע איז אָנגעקומען מיט 1000 מאָהל מעהר מיה און האָראָוואַניע וויא היינט, און נאָר אויף דיא דעמילדיגע מצות מיט עבירות אַליין האָט מען שוין באַדאַרפט האָבען קרח׳ס עשירות, וואָרען, אַ חוץ, וואָס יעדער יוד האָט דעמאָלט זיין גאַנץ לעבען געטראָגען אויף דיא פלייצעס אַ זאַק מיט תרי״ג מצות און

עבירות — האָבען זיך נאָך, פון דעם זאַק, בייא איהם תמיד נאָכגעהאַנגען 613 טאָרבעלעך, אין וועלכע, יעדע מצוה פון דיא תרי״ג פליעג זיך עקסטרע פלאָדען איהרע חדשים-לבקרים מצוה׳ליך, און דאָס ווייסט איהר דאָך, אַז פון יעדער מצוה האָט דעמאָלט געמוזט באַשאַפען ווערען אַ מלאך און פון יעדער עבירה — אַ שד, היינט קענט איהר שוין פאַרשטעהן, וואָסער אַ שיינעם גראָשען עס האָט אָפגעקאָסט דיא מצות מיט דיא עבירות, פון וועלכע עס איז באַשאַפען געוואָרען מלאכים מיט שדים !... היינט האָט מען זיך ערשט באַדאַרפט דיא מלאכים האָדאָווען גאָר מיט נייע מעשים טובים, און דיא שדים — גאָר מיט נייע עבירות און מעשים רעים ! צום סוף, נאָך דיא אַלע ביטערע ראַסהאָדען, האָט מען אַ מאָהל געלעבט מיט 2 גולדען־פוילישׁ אַ וואָך און ס׳איז גאַנץ גענוג געוועזען פאַר זייא — היינט, וואָס דאָס לעבען איז קערצער פון אַ מוצאי יום כפור׳דיגען מעריב, דיא לעבענס-מיטעל זענין אַזוי פאַרלייכטערט, אַז כמעט געבראָטענע טויבען פליהען גלייך אין מויל אַריין, מצות און עבירות האָט מען עקספעדירט צו דער כותל מערבי און דיא מיה איז אַנגעשפּאָרט אויף אַ 1000 הלק. — צום סוף פאַרלעבט מען קאַפּיטאַלען און ס׳איז קאַרג דיא גאַנצע וועלט !?...

2) שבכל, אין אַלע פריהריגע דורות איז דער נאָמען פון יעדען פרעדמעט געוועהן אַ טפל און דער פרעדמעט אַ עקר, עס הייסט, מע האָט ניט געזוכט קיין ראַשענדיגע נאָמען צו דער זאַך נאָר דיא זאַך איז געוועהן אַרום און אַרום פאַראַנטוואָרטליכט דעם נאָמען זיינעם, למשל : דער מורה הוראה האָט טאַקע נאָר געהייסען «רב» נאָר ער איז געוועהן אַ מופלג בתורה. — טאַקע נאָר «חזן» נאָר ער האָט געזונגען וויא דיא וועלט. — טאַקע נאָר «בעל דרשה׳ר» נאָר דער עולם פליעג צוגאָסען ווערען פון זיינע רייד. — טאַקע נאָר «בעל עיסקא» נאָר ער האָט געהאַט פולע טאָרבעס מיט מזומנע קלינגערס. — טאַקע נאָר «חכם»

אַבער קלוג וויא דער טאָג. — טאַקע נאַר «סוחר» אָבער ער האָט געהאַט אָקסען, ווייץ, ספירט, וואָהל, צוקער, פעלל, זעק בהן. — טאַקע נאַר מרחץ; צימעס; דין תורה; ווייב; בייגאַרטעל און נתתי—קבלתי. — נאָר אין מרחץ האָט מען זיך זעהר זיעם אויס-געפרידעט; דער צימעס איז געוועהן וויינג און אַ סך; אַ דין תורה פון גרעאַלנים מיט מיהלען; אַ ווייב געטרייא מיט'ן גאַנצען לעבען; אַ בייגאַרטעל אָנגעשלאָגען מיט ממון קרח; נתתי-געגיבען, אָבער טאַקע געגיבען און קבלתי-גענומען, אָבער טאַקע גע-נעמען! — היינט שפיעלט דער ראשענדיגער נאָמען דיא גאַנצע ראָללע און דער פרעדמעט איז גאָר ניט געשאַפען צו דעם נאָמען; היינט הייסטמען ראַבבינער, קאַנטאָר, באַנקיער, פריידיגער, אויפ-געקלערטער, נעגאָציאַנט, באַד, קאָמפאָט, פראָצעס, פרויא, קאַסע-קאַסטען און דעבעט-קרעדיט. — נאָר דער ראַבבינער קען גאָר — ניט לערנען — נאָר גוט קאַדריל טאַנצען. — דער קאַנטאָר קען ניט — ניט נאָר זינגען — נאָר קיין עברי ניט. — דער באַנקיער איז ניט קיין בעל הלואה — ער איז גאָר אַ פאָקוסניק; ער קען לאָזען ציפערס אין דער לופט. — דער פריידיגער איז ניט קיין בעל דרשה'ר נאָר אַ בני־אדם־האָן ער קוקט אינ'ם פאַפיער און ווייסט ניט וואָס ער האָט אָנגעשריבען. -- דער אויפגעקלערטער קייט ביכער וויא ארץ-ישראל ציגען קייען באָקסערען. — דער נעגאָציאַנט האָט ניט -- ניט נאָר קיין ווייץ און קאָרען — נאָר קיין געלד ניט אויף צו קויפען זיך אַ בילקע — אין באָד פאַרקיעלט זיך דאָס ווייב און דער מאַנן שוויצט אין דער היים. — דער קאָמפאָט איז זאָרוער און אויפ'ן שפיץ מעסער. — אַ פראָצעס פון פעטש מיט גנבות. — אַ פרויא אַ נאַכטוואַנדלערען (זיא געהט און רעדט און טוהט אויסען שלאָף. . .) אַ קאַסע-קאַסטען אַפילו ניט פולל מיט ציבעלעס. — דעבעט -- ניט־גענומען און קרעדיט — ניט־געניבען. . .

3) שבכל, אין אַללע פריהריגע דורות האָט מען גאָר וועניג

גערעדט און אַ סך געטוהן; פון דיא 2 ווערטער «מעדאַרף מאַכען» איז שוין טאַקע געמאַכט געוואָרען אַ בקור חולים, אַ תלמוד תורה, אַ פת לאורחים, אַ שיהל, אַ שוללע, אַ ביבליאָטעק, אַ מושב זקנים, אַ בית יתומים וכדומה. — 1 נאָמן מיט 1 רואה בחשבון האָבען געפיהרט דיא אַלע וואָהלטאַהטיגע אַנשטאַלטען, און אַלעס איז פערזאָרגט געוואָרען אויפ'ן אָרענטליכסטען און בעסטען אָרט. — היינט איז אַ סך גערעדט און גאָר ניט געטוהן; פון דעם איינעם וואָרט «אַנשטאַלט» הייבט מען אָן פלוידערען, שרייבען, דרוקען, פובליקירען, קריטיקירען, אַנאַליזירען און קאָנטראָלירען 2 יאָהר כסדר, ערשט צולעצט בעשטימט מען אַ זיטצונג — נאָ דאַכט זיך צונד ווייסען שוין אַללע צו וואָס דיא זיטצונג איז בעשטימט? האַ? נאָ, זאָלט איהר זעהען, וויא בייא דער זיטצונג הייבט זיך ערשט אָן פראַגען: גאָספאָדאַ! קודם כל מוזען מיר וויסען צו וואָס פאַר אַ צוועק האָבען מיר זיך דאָ צוזאַמען געקליבען!? «(גאָר אַ נייעס!) «גאָספאָדאַ! מיר מוזען וויסען אויף וועלכע קווע-לען זאָלען מיר גרונדען דיא אַנשטאַלט!» — «גאָספאָדאַ! פאָ-מאָיעמוּ וואָלטען מיר פריהר בעדאַרפט אַ אוסטאַוו צוזאַמען שטע-לען!» אַדאָ הייבט מען אָן איבערנייעס קלויבען טשליענעס, אי-בערנייעס געפלוידערט, געשריבען, געדרוקט, געפובליקירט, קרי-טיקירט, אַנאַליזירט און קאָנטראָלירט ביז צום דריטען יאָהר בעשטימט מען דיא צווייטע זיטצונג — ווייטער דאָס אייגנע, און צום פיערטען יאָהר בעשטימט זיך שוין דיא גענעראַל-זיט-צונג! — אָ דאָ הייבט מען אָן קלויבען אַ פרעדסיעדאַטעל (מן הסתם אין אַ פראַק מיט ווייסע האַנדשאָה מיט אַ גלעקעל! וואָרען וויא זשע דען קען זיין אַ פרעדסיעדאַטעל ? . . .) אַ עקאָנאָם אַ אַדמניסטראַטאָר, אַ קאַסיער, אַ בוכהאַלטער, אַ קאָנטראָליער, 7 הויפטשלענעס, 13 קאַנדידאַטען און 13 פידקאַנדידאַטען. — אַלעס איז שוין אין אָרדנונג, נאָ מוז מען זיך וועגען דעם שרייבען, דרוקען, פובליקירען, קריטיקירען, אַנאַליזירען און קאָנטראָליערען!

נא וואזשע הערט זיך שוין מכח דער אנשטאלט? — וואס זאל
זיך הערען? דער אוסטאוו איז שוין דא; דאס קאמיטעט איז שוין
דא, א פעראיין=זאלל איז שון הא; געדרוקטע בילעטין, קארטען
קוויטלעך, אפישקעס, איינלאדונגען, שטשאטעס און רעקלאמעס
איז שוין דא; שרייבגעצייג מיט א גלעקעל איז שוין אויך דא!—
הכלל אלעס פיקס און פערטיג! — נא און מכח דער אנשטאלט?...
א... א... מכח דער אנשטאלט? — סע הייסט איהר מיינט
אודאי מכח דעם בקור חולים, שוללע ציא ביבליאטעק אליין? —
יא, אין פערלויף פינ'ם יאהר (פינ'ם פיפטען יאהר) וועט עס שוין
בעזוים נתיסד ווערען! לע"ע איז נאך קיין געלט ניטא
דארויף!... נאר עס מאכט ניט אוים, ניט אזוי גיך טוהט זיך
הויא סע רעדט זיך! פרייגט אייך הערשעל אסטראפאליער, אז פון
איילענעש קומט קיין גוטס ניט ארוים!...

4) שבכל. אין אלע פריהריגע דורות, ווען א שלוח מיוחד האט
געטראגען א בריעף 3 וואכען פון טיווערעף קיין ווארשילעווקע. —
התונה בילעטין האט געדאווערט שרייבען פון דער התונה ביז אין
ברית אריין. — א דין תורה האט זיך געצויגען אזוי לאנג, ביז
דיא בעלי דינים'ס אוראייניקלעך זענין שוין זיידעס געווארען! —
צום סוף האט אויף אלסדינג געסטייעט צייט און דיא מענטשען
זענין ארומגעגאנגען פיסטע=פאס. — היינט אז פון עק וועלט צו
עק זאגט מען זיך «גוט מארגען גוט יאהר» — פון אלדע ווייסע
ביז אלדע שווארצע יאהר קומען זיך צונויף מענטשען אין 1 שעה,
תר"פט אלפים חתונה בילעטין ווערען אפגעדרוקט איידער דער
התן רעדט אוים «הרי את» און א מילליאן שיר המעלות'ן איידער
דיא בובע פארקניפט דעם נאפעל, און 18 פריגאווארען ווערען
אפגעשריבען בין מנחה למעריב, צום סוף סטייעט קיינעם קיין צייט
ניט און יעדער שלאפט היינט אין שלייער?!...

וואס איז, מיינע ליעבע לעזער? וואס האט איהר אזוי
אויפגעשטעלט מויל און אויערען? — איהר ווארט אודאי פון מיר

א תרוץ אויף דיא פיער קשיות! הא? שיין בנאמנות. — א שיינע
זאך פאדערט איהר פון מיר בייא היינטיגער צייט! משוגע און
מטורף וואלט איך בעדארפט ווערען, איך זאל איינער — בייא
היינטיגען פראגען־יאהרהונדערט — ארוים מיט תרוצים! ניין
ברידערליך! קיין לייטעש געלעכטער וועל איך פון מיר ניט לא=
זען מאכען! — איך הארעווע מיט'ן בלוטיגען שוויים, אז איך
זאל מיך ארויף שלאגען האטש אויף א שטיקעל מדרגה פון היינ=
טיגע פובליציסטען, ליטעראטען און זשורנאליסטען, צום סוף פא=
דערט איהר פון מיר, אז איך זאל אייך גאר שרייבען תרוצים,
דאן ווען אלע אונזערע גרויסע באשעפטיגען זיך יעצט נאר מיט
לויטער פראגען וכל המרבה לשאול הרי זה משובח! — אדיע
ברידער, עס האט זיך געפעהלט דער תרוצים־יאהרהונדערט,
ווען אלע האבען זיך געסטארעט צו פארענטווערען — האטש
ס'איז גאר ניט קשה געוועהן! — הער רבי האט פאראנטווערט
צו וואס טויג דער «לאמר» — אינם פסוק בראשית ברא אלהים
את השמים ואת הארץ? צו וואס טויג אין «בהעלותך» א גרויסע
חי"ת? דער באנק=קוועטשער האט געפיהרט מיט זיך א גאנצען
פלפול צופעראנטווערען, וויא זיין ברילל איז? — דאן, ווען דיא
ברילל איז איהם טאקע געליגען ארויף געררוקט אויפ'ן שטערען!
«נא! — פליג ער מאכען מיט א גמרא נגון, טאפענדיג אונטער
דיא טאוולען — נא — הפנים ניטא דיא ברילל? — לאמיר זשע
קלערען, למשל כדומה אשטייגער, אז מע האט אוועקגעגנב'ט
דיא ברילל... איז דאך אבער א פליאה; ווער האט געגנב'ט דיא
ברילל? האט זיא געגנב'ט אזוינער, וואס טראגט א ברילל? וויא
זשע איז זיין ברילל? — האט זיא ווידער געגנב'ט אזוינער, וואס
טראגט ניט קיין ברילל? — וואזשע טויג איהם דיא ברילל?...
הא?... יא!... מוז מען זאגען אזוי — עס האט זיא טאקע גע=
גנב'ט אזוינער וואס טראגט יא («יא» מיט א קוועטש) — א ברילל,
איי וואס? — וויא איז זיין ברילל? הערסטו! אלא מאי וויא איז

מיין ברילל ?!...... ? דער ליטווישער גאון פליינ פארענטווערען
דיא משנה פון המפקיד חביות מיט א תוספתא פון כלאים, דער
בעל דרש'ר האט פארענטווערט עקביא בן מהללאל'ן מיט ר'
חנניא בן עקשיא'ן — וכדומה. — אודאי איז אמאל געוועהן גיל=
דענע יאהרען — היינט אבער איז נאר א וועלט פון פראגען —
און דיא פרייגער ווילען גאר קיין תרוצים ניט... ווארען זייא זא=
לען מיינען דעם תרוץ, וואלט גאר לכתחלה קיין קשיא ניט גע=
וועזען. היינט זענין מיר פארוואלגערט מיט וואסטאטשנע—וואפ=
ראס, קרעסטיאנסקי—וואפראס, ראבאטשי—וואפראס, יעווריסקי—
וואפראס, זשענסקי—וואפראס, גלאט—וואפראס!... נא ווילט
איהר גאר פלוצעם, אז איך זאל זיין איין משוגענער תרצן
אין דעם ראשענדיגען מקשן־יאהרהונדערט !, — בלאטע !...
איי וועט איהר פרעגען ; פאר וואס א=נ=אמת מאכט מען היינט
נאר גאלע פראגען אהן תרוצים ? — אט מאלאדצוא ! אזוי האב
איך אייך ליעב ! אז איהר הארמאניערט מיט היינטיגע פובליציס=
טען, און זענט מוסיף נאך א קשיא אויף זייערע קשיות ? אט
אזוי זענט איהר וואילע יונגען! פרייגט נאך קשיות! מכיתיתי—
וועט איהר אי"ה זיין לייטען גלייך !.., אבער קוים וועט איהר
נאר וועלען אנהייבען זוכען א תרוץ — א דא זענט איהר געקוילעט.....
ווארען תרוצים האבען אונזערע פובליציסטען אליין א סך — און
אז זייא ענטווערען ניט, מן הסתם קאנווינירט זייא בעסער צו=
פרייגען ! — טא שטופט זשע ניט דיא צונג, וויהין מע בייט
אייך ניט ! —

א סמן, אז נאר מיט קשיות שפיעלט מען היינט אוים. — קאן
איך איינעם, איין ערי=מקלט־אדוואקאט, וואס אלע זיינע קליענטען'ם
קשיות פארענטווערט ער מיט נאך גרעסערע קשיות, ביז ער זויגט
אוים בא זייא דעם מארח פון דיא ביינער און דיא קשיא בלייבט
א קשיא... נאר אט פון דעם קאטשעניווקער יאגער־אדוואקאט מיט
זיינע 3 רויטנאזיגע־ יאחט־הונד איז נאך גאר דא א סך צו רעדען.

דיא 7 ווינדער

איך האב געזעהען:

1.) א גביר, איין קארגער אין דער גאנצער געגען —
לויפט אזוי נייטיג אין א גאסס רעגען,
צון א איינגעעוקרט שטיבעל און שפאנט אריבר דעם פלויט.
ער טראגט מיט זיך מאכלים און משקהות א סך
און אין קעשינע נאך היבשע עטליכע ר"ך
איין ארימע קראנקע פאמיליע צו מחיה זיין אין איהר נויט!—

איך האב געזעהען:

2.) א רייכע יודישע מאמזעל פון אריסטאקראטישען גראד
א קאקעטקע, וואס האט זיך ליעב צוטראגען א לא מאד
האטמען 2 חתנים אויף איהר וויבאר פארגעשטעלט;
איינער א קבצן—נאר א געבילדעטער מאנן
און איינער א יונגאטש—נאר מיט צירונג און נרן
אודאי האט זיא אויסגעקלויבען דעם געבילדעטען אהן געלט! —

איך האב געזעהען:

3.) א היינטיגען משכיל מיט אמת ארענטליכע ידעען
«מיט'ן שלחן ערוך — זאגט ער — דארפען מיר ניט געהען!
מענשליכקייט איז דיא הויפט! ניט טשעפען יענעמ'ס פארמעג;»
און אזוי וויא ער זאגט אזוי פיהרט ער זיך—נאך פיינער;
יענעמס גראשען איז בייא איהם טייערער וויא זיינער
און וויזיטירט ניט קיין פרויא ווען איהר מאנן איז אין וועג!...

איך האב געזעהען:

4.) אַ שיין יונג ווייב מיט אַ־נ־אַלטען מאַנן
לעבען זיך און ליעבען זיך וויא ווייט נאָר מעקאָן
איינס אינ'ס אַנדערען זוכען ניט קיין חסרונות. —
ער געפעלט איהר מיט דער ליסענע.—זיא איהם—מיט'ן צאָפ!
ער איהר אין האַלאַט. — זיא איהם אין גאַלאָפ!
זיא בחור'ט איהם ניט און ער זוכט אין איהר ניט קיין עונות!—

איך האב געזעהען:

5.) צווישען דיא העברייעשע מחברים, וואָס מאַכען שירים,
הספד'ן אויף לעבעדיגע און געשטאָרבענע גבירים—
איינעם, וואָס ער וויל ניט חנפה'נען פאַר קיין געלט. —
וויפיעל דיא יורשים בעטען און לעגען איהם פיר
פאַר אַ שיינעם הספד אויף זייער טאַטען, דעם גביר. . .
פאַרקויפט ער ניט זיינע געוויסען, פאַר קיין זאַך אין דער וועלט!

איך האב געזעהען:

6.) אַ ווייב אַ צרה, אַ מרשעת, אַ שלאַק,
וואָס דער מאַנן איז געוועזען ביי איהר אַ קאָלפאַק
און קיין תרופה האָט ניט געהאָלפען צו זיין ביטערער נויט! —
נאָר פלוצים, מע ווייסט ניט פון וואַנעט און פון וויא?
איז זיא געוואָרען גיט, האָטש צון אַ טשערעק לעג זיא צוא
און דער מאַנן האָט מיט איהר גליקליך געלעבט ביז אין טויט!—

איך האב געזעהען:

7.) אַ גוטען יודען, נאָך דער היינטיגער צייט
רעדט אויס שווערע הערצער און גיעט עצות לייט
און פאַרלאַנגט דערפאַר ניט אַפילו איין פרוטה! —
פאַרקערט ער גיעט נאָך צדקות וויא ווייט ער קאָן
און אין שטוב לעבט ער וויא אַ געמיינער מאַנן
און חסידים, פליאַסקע־דריגעס האָבען גאָר צו איהם קיין שליטה·

ליעבע לעזער!

מיינט ניט, אַז איך דערצעהל אייך אַזוינס, וואָס ניט געשטויגען,
צוא איך האָב עס אֶפשר געהערט פון מיין באַבע עליה השלום!
ניין אָסור! דאָס האָב איך געזעהען אַליין מיט מיינע אויגען,
אָבער ווייסט איהר וויא? טאַקע נאָר אין חלום! . .

בהקיץ אבער:

וועט אַ גביר אַ חזיר אייביג ניט האָבען קיין רחמנות!
אַ יודישע מאַמזעל וועט אייביג ליעב האָבען מתנות!
אַ יונגע מיט אַ־נ־אַלטען לעבען תמיד אָהן נאָמנות!
אַ ווייב, אַ צרה וועט אייביג ניט העלפען קיין טאָטער!
אַ היינטיגער משכיל הערט תמיד סאָוועסט וויא דעם קאָטער!
אַ גוטער יוד אָהן פדיונות, איז גאָר אייביג ניט קיין סברא!
און אַ העברייעשער מחבר איז תמיד פאָר'ן קערביל אַ כפרה.

אדעססא איז צום לעבען געקומען!

ענדליך האָט זיך אָדעסא אויך דערמינטערט פון איהר פיעל־יאָהריגען אָבמאָראָק, פון איהר לאַנגען טיעפען הינערפלעט, און ס'איז שוין כמעט· באַלד אַ פאָאר יאָהר, אַז זיא איז צו זיך געקומען און האָט אָנגעהייבען צו לעבען! — דאַנקען גאָט, וואָס מיר זעהען זיא שוין, קיין עין הרע, אין אַזאַ שטופע! — ·וואָס איז דיר אַזוינס, עלי־קצין! משוגע ביסטו געוואָרען, צי דיר גלוסט זיך גלאַט אַביסיל לצנות מאַכען! ? וויא הייסט — דאַנקען גאָט?

וואס רעדסטו ? נאך א מאהל, אדעסא ישטעהט יעצט ביים ערגס=
טען מאטעריאלישען צושטאנד, פון אזא ריעזען=קאמערץ=פערקעהר
איז דאס נעביך פלוצים אין אזא שטילעןזאסטוי פערבליבען אז זיא
פאללט יעדען טאג מעהר מיט אשטופע און האלט שוין כמעט בייא
דער לעצטער מדרגה דאנקסטו גאט. און פרייסט זיך, וואס אדעסא
איז יעצט צום לעבען געקומען !!! אי פע עלי=קצין ! עפים ביסטו
מחילה פינ'ם זינען אראפ ! סיידען דוא מיינסט אויף לצנות —
איז דאס עפים אויך ניט אזא חכמה וויא דוא מיינסט. . . › —
נא, שוין מיינע ליעבע לעזער ? האט איהר שוין אפגעזאגט איי=
ערם ? שוין אפגעזידעלט דעם בידנע עלי=קצין, וויפיל ס'איז אין
איהם אריין ? הא ? — נא, אצונד קומט אהער, וועט איהר זעהען
אז איהר פארשטעהט מיך ניט, אדער איהר ווילט מיך ניט פאר=
שטעהן. — שטעלט אייך נאר פאר למשל, א הערבסט=טאג, ווען
דיא הימעל זענין פארוואלקענט, א שטורם ווינד בלאזט און פייפט
פון אלע זייטען, דער ים ווארפט זיינע חוואליעם ביז אין הימעל
אריין, ביימער רוישען און ברעכען זיך פון דיא ווארצלען ארוים,
דער שטויב טראגט זיך אין דער לופט חמארעם=וויים און דיא
גאנצע נאטור איז אין א שרעקליך ברויזענדען צושטאנד. — וויא
אזוי הייסט בייא אייך אזא נאטור=צושטאנד ? — לעבען ? הא?...
שטעלט זשע זיך ווידער פאר א מאי=טאג ווען דיא הימעל זענין
לויטער-בלאה, דיא זונן שיינט לעכטיג=ווארימליך, א קיהל פריש
לופטעלע פאכט פון מעריב זייט, דער ים איז איבערגעצויגען וויא
א שפיגעל , קוים וואס ער באוועהגט זיך, דיא ביימער קוים וואס
שושקען זיך און דורך דיא געדעכטע צווייגעליך גיסען זיך פיי=
געל=טאנער, דיא זאנגען מיט דיא גרייזליך קוים זייא בייגען אן
דיא שפיץ קעפליך, אום איינער דעם אגדערען א לייכטען גוט=
מארגען צוזאגען און דיא גאנצע נאטור שטעהט אין א הייליג
רוהיגען צושטאנד. — וויא אזוי — זאגט מיר — הייסט בייא אייך
אזא נאטור-צושטאנד ? טויט ? . . . הא ? — א יא איהר שטיי=

כעלט ? איהר שטויסט זיך שוין אן וואס איך מיין ! נאר, לע"ע
זענט איהר אליין מודה, אז דער הערבסט=טאג, אזוי וויא מיר
האבען איהם אפגעמאהלט, הייסט עס א וואהרער טויטער צושטאנד
אין דער נאטור, חאטש אלעס ברויזט און רוישט ביז אין הימעל
אריין — און דער מאי=טאג הייסט א וואהרער לעבינס צושטאנד
האטש אלעס איז רוהיג, שטילל קוים וואס סע בעוועהגט זיך ! —
היינט פרייג איך אייך אליין: האט אדעסע געלעבט ביז פאר צווייא
יאהרען, און פון פאר צווייא=יאהרען אן איז זיא געשטארבען צו
פארקערט ? . . . נאך א מאהל, מענטשען וואס האבען טאג און
נאכט געארבעט וויא מאשינעס, מענטשען אווטאמאטען, וואס
האבען זיך אויסגעדרייט דיא קאפף און האבען דאך, קיין מאהל,
אויף זיך קיין קאפף ניט געפיהלט ! מענשען וואס האבען זייער
גאנץ לעבען זיך פערגיפטעט דיא הערצער, אויסגערעדט דיא גא=
לען, אנגעפויקט פולע אויערען, אויסגעסטארטשעט דיא אויגען,
אנגעשוואלען דיא פיעס, אנגעבראכען דיא הענד און דעם גאנצען
קערפער אויסגעמארחעוועט — און צום סוף האבען זייא אין זיך,
קיין מאהל, ניט געפיהלט קיין הארץ, קיין אויגען, קיין אויערען
קיין הענד און פיעס און קיין לייב און לעבען — נא קען מען
אזא מין נייאמאדנע־פאראליזש, אנרופען ‹לעבען ? . . .› מיר
דאכט, אז א סך גיכער קען מען עס רוהפען ‹טיפעס› ‹ברעד›
‹הינערפלעט› ‹אבמאראק› וכדומה. נאך א מאהל, מענשען וואס
זענין געוועהען אינ'ם געפערליכען קריינקליכען קריזים, אז זייא
האבען שוין גאר לחלוטין פערלוירען זייערע חושים און זענין אהן
טשאוסטווע געבליבען; מענטשען וואס זייא האט זיך גאר, אום=
שטיינסגעזאגט, דיא נאטור אנדערש פארגעשטעלט: דיא אדעסער
הימעל האט זיך זייא אויסגעוויזען פאר א בירזשען=זאלל. — דיא
זונן מיט דער לבנה — פאר 2 האף־מאקליערם. — דיא ערד פאר
זעמסקי=באנק. — דער ים — פאר א וועקסאף פיר בארזשען. —
געטריידע=פעלדער — פאר אמבארען און מאגאזאנעם. — גערטנער

און סאַדער — פֿאַר באַקאַליי און קאָלאָניאַל וואַארען אויפ'ן אַל=
טען מאַרק. — זומער=פֿייגעליך — פֿאַר דיפעשען. — חודש מאַי—
פֿאַר אַ פראָדוקטען־זאַוואָד. — בלומען=בלאָטער, רויזענבלאָטער,
הושענות־בלאָטער און צייטונגס־בלאָטער — פֿאַר אַקציען, אָב=
ליגאַציען, זאַקלאַדנע ליסטען און פערעוואָדנע וועקסלען.— ווייב
און קינדער — פֿאַר שטיעב=מעבעל. — און מענטשען — פֿאַר
מייקלער! ... אָ, אַ סך העכער זענין געשטאַנען דיא קליינשטע=
דטעלדיגע פראָגרעסיווגע פאַרטהייען אין אַלע אונזיכטען דער ביל=
דונג. ציוויליזאַציאָן און מענשליכקייט וויא דיא גרעסטע אָדעסער
אַריסטאָקראַטיע! — אין דיא קליינע שטעטליך — אָבוואָהל עס
האָט זייא נעביך געפֿעהלט דיא אַלע מיטטעל צום פֿאָרטשריט, וויא
למשל קאָהרשולען, שולען, ביבליאָטעקען, קלובען, טעהאַטערען
וכדומה — דאָך האָט זיך דער קליינער בילדונגס=קרייז תמיד
בעשטרייבט צו זוכען זיין מזון הנפש גלייך וויא ער האָט גע=
זוכט זיין מזון הגוף; עס האָט עקסיסטירט אונטער זייא אַ הייס
ענערגיש אחדות, איינער דעם אַנדערען האָט מאָראַליזירט, אויפֿ=
געקלערט, צערשטרייט און בעלייבט!— אויף יעדענס געזיכט איז
געליעגען עפּיס אַ דורשט צו עטוואָס מאָראַלישעס, צו עטוואָס הע=
כערס פֿון זיין ספֿערע; מע איז זיך אַלע טאָג צונויף געקומען
און מע האָט זיך אויף 2—3 שעה אויסגעשפּאַנט פֿינ'ם קערפּער=
ליכען טעמד (לאָז זיין וויא דיא מקובלים רוהפֿען עס «פֿינ'ם
חומריית») און מע האָט זיך אַריינגעלאָזט אין דער מאָראַלישער
ספערע; (לאָז זיין רוחניות). אַלע האָבען זיך צוזאַמען, אונטער
איין וואַרעמען געפֿיהל, בעדרויערט זיך און דיא מענשהייט בכלל,
וואָס מע געפֿינט זיך נאָך אין אַזאַ נידריגען, אונגעבילדעטען און=
זיטטליכען צושטאַנד — מע האָט געקרעכצט, געאויקעט, געוועה=
קעט, און דאָס האָט געגעבען מוטה און ענערגיע מע זאָל זיך
ווייטער שטרייבען און רייסען צום ריכטיגען צוועק! — און מיר
דאַכט, מיינע ליעבע לעזער, אַז קליינשטעטעלדיגע דאַרפֿען אויך

לעבען, פֿאָלגליך אַז זייא האָבען אויך געראַרט דעם קאָפּף אויף
פרנסה וויא דער אָדעסער יוד! אונטערדעסען האָט זיך קיינער
ניט פֿאַרלוירען להלוטין אינ'ם גאָלע עולם=עשיה, און אַפֿילו בעת
זיין אַרבייט, בעת מסחור, בעת טאָרגעווען זיך מיט'ן קונה, האָט
ער זיך אויך ניט פֿאַרגעסען אינגאַנצען אין דעם; אָ חבל! חבל!
אויף דיא וואַרימע עטליכע יאָהרליך, אין וועלכע, איך אַליין האָב
פֿאַרבראַכט אונטער אַזעלכע קליינשטעטעלדיגע משכילים!—עפּיס
האָב איך זיך דעמאָלט געפֿיהלט גע׳זעלשאַפּטליך, איך האָב זיך
געפֿיהלט, אַז איך שטעה אין פֿערבינדונג מיט נאָך וואַרימע
הערצער, מיט וועלכע איך בין מחויב צו אַרבייטען לטובת הכלל.—
איך האָב מיך געפֿיהלט געשטיצט אונטער הייסע ענערגישע מיט=
געפֿיהלען פֿון אַ סך אַנדערע מיטגלידער, וועלכע האָבען מיט מיר
אינאיינם געראַטעוועט צור נוטצען אונזער אַרימען, פֿאַנאַטישען
פֿאָלק! — הכלל איך האָב מיך געפֿיהלט עפּיס וויא בעשעפֿ=
טיגט מיט אַ גאַנץ־נייטיגען ענין, פֿיר וועלכען, איך אַליין בין
אויך זעהער נייטיג!... נאָר וואָס דען איז מיר אָפּגעגאַנגען?
אָט דיא מיטטעל צו ערדייכען דעם צוועק, וועלכע מע קריעגט
זייא ניט אינ'ם קליינעם שטעדטעל — אַ דאָ בין איך עס, מיט
אַ ברענענדיג האַרץ, מיט אַ גאַנצען זאַפּאַס געפֿיהלע אַוועקגעלאָפֿען
קיין אָדעסאָ, אום דאָרטען צופֿערפֿאָלקאָמענען מיין ידעע, און זיך
אָנזאַפּען מיט דער דאָרטיגער ציוויליזאַציאָנס=לופֿט, מיט דעם דאָר=
טיגען מאָראַל און זיטליכקייט, אום זיך אַנצוקויפֿען אין מעהר קרוג
וואַרימע הערצער, וואָס קריינקען זיך און זאָרגען פֿיר אונזער אָ=
רימען פֿאָלק! — (חלעבען, אַלס קליינשטעטעלדיגער האָב איך גע=
מיינט, אַז דאָס גרויסע אַריסטאָקראַטישע אָדעסאָ קער אַודאי זיין
דיא קרעניצע פֿון מענשענל'יבע, פֿון מיטגעפֿיהלע און פֿון בילדונג
און ציוויליזאַציע איז דאָך גאָר קיין רעדע ניט!) ליידער האָב
איך זיך נעביך גענאַרט, אָבער גענאַרט אַרום און אַרום! וואָס
האָב איך געפֿונען קומענדיג קיין אָדעסאָ? — ניט מעהר וויא דעם

הערבסט=טאָג, וואָס איך האָב דאָ פֿריער אויסגעמאָהלט: עס
הוואַליעט אַ ים פֿון מענטשען, דיא פּנים'ר פֿאַרחמאַרעט, דער שטויב
פֿון דיא מאַגאַזאָנעס טראָגט זיך אין דער לופֿט, דער קאָמערץ=ווינד
בלאָזט פֿון אַלע זייטען און שטופּט אַלע מענטשען נאָך זיין ריכ=
טונג — יעדער לויפֿט וויא אַ פֿאַרסמ'טע מויז; איינעמס האַרץ פֿינ'ם
אַנדערענס, איינעמס ידעע פֿינ'ם אַנדערענס איז ווייט כרחוק מזרח
ממערב, נאָר אין דעם איינציגען געדאַנק פֿערגלייכען זיך אַלע—
האָטש ניט צונויפֿרעדענדיג—היינו אין דעם געדאַנק «געלט!» אָט
אַזוי האָב איך עס געפֿונען אינ'ם אַלגעמיין! — אַודאי איז מיר
פֿינצטער און ביטער געוואָרען אין מיינע אויגען, עפּיס האָב איך
זיך דערפֿיהלט עלענד, אַליין, איבריג! אַ דאָ האָב איך זיך מישב
געוועהען; איך וועל זיך צוקוקען צו איינצאָהלנע מענטשען, ניט
צום כלל. — זעה איך, עס לויפֿט איינער, זיצענדיג נאָר מיט אַ
האַלבען חלק גוף אויף דער דראָשקע אין אַ פּאָאר בריללען און
פֿליהט צוא צום קאָפֿעע=דע=קאָמערץ, און שפּרינגט אַראָפּ פֿון דער
דראָשקע אַזוי בחור'סקע און זעצט זיך בייא אַ געגרייטען טיש
און פֿאַרשטעקט אַ סאָלפֿעטקע אינ'ם קאָלנער אַריין איבער דער
מאַנישקע און האַפּט אַ קעליש'יקעל מילאַנזש, און איןביידע הענד
אַ מעסער מיט אַ גאָפּעל און שטעקט גיך אינ'ם ביפֿשטעקס אַריין,
און שנייט גיך, און עסט גיך, און רעד דערווייל מיט איינעם גיך,
און טרינקט אַ גלאָז ביער גיך, און שטעהט אויף גיך און געהט
אַוועק גיך— און אין דיא אַלע תנועות פֿינ'ם זיצען אויף דער
דראָשקע ביז אין אַוועקגאַנג פֿינ'ם קאָפֿעע=הויז האָב איך געזעהען,
ער מיינט גאַנץ=ערענצט, אַז דאָס איז דאָס! .. אַז אַזוי דאַרפֿמען זיין,
און קיין בעסערס. קיין שענערס, קיין נייטיגערס און קיין זיטלי=
כערס דערפֿון דאַרפֿמען שוין ניט און ס'איז טאַקע ניטאָ! —... איך
האָב געזעהען, אַז דער מענטש איז פֿאָלל לעבען — און דאָך אַ
מת. .. פֿאָלל געדאַנקען — און דאָך פּוסט. .. פֿאָלל בעוועה=
גונג — און דאָך אִיננערליך פּאַראַליזירט! איך האָב געזעהען, אַז

ער איז ווייט, שטאַרק ווייט פֿון אַ מינדסטען דיינק טוהן — האָטש
איין מאָהל אין זיין לעבען — איבער מענשליכקייט, איבער געזעל=
שעפֿטליכקייט, איבער דעם יודענטהום אין איבער זיך אַליין! —
הכלל איך האָב געזעהען אַז דער מענטש הייסט נאָר דערפֿאַר
מענטש, ווייל ער זיטצט אין אַ מענשליכען גוף, און אַריסטאָקראַט
איז ער, ווייל ער שטעקט אין אייראָפּייעשע קליידער! — דאָס
דערציעהל איך אייך פֿון איינעם נאָר, וואָרען דיא איבריגע וואָס
איך האָב געזעהען, זענין אויך טאָטש אוב טאָטש דאָס אייגענע
וואָס דער, מיט אַנדערע תנועות און מיט אַנדערע פּנים'ר, ניט
מעהר! ... אַ דאָ איז מיר שוין גאָר פֿאַרקיעלט געוואָרען מיין
מאַמעס מילך; געוואַלד, האָב איך געטראַכט, אַהער בין איך גע=
קומען זוכען געפֿיהלע, מענשליכקייט און מיטאַרבייטונג פֿיר מיין
בידנע פֿאָלק!!! אַהער בין איך געלאָפֿען אויסגיסען מיין ביטטער
האַרצווייטיג, מיינע ענערגישע אונטערנעהמונגען, מיינע זיפֿצען
און זאָרגען אויפֿ'ן נידריגען שטאַנד פֿון מיין אָרמען פֿאָלק! —
אַהער! אין אַזאַ=נ=אָרט, וויא אין דיא מענטשען פֿליעסט גאָר פֿאַ=
פּירען בלוט, אין דיא קאָפּף ליעגען ווייצענע געהירען, אין דיא
ביינער — אַנטריצעט=מאַרך און דיא הויט איז פֿון קורסען=טאַ=
בעלען! — צין אַזוינע מענטשען בין איך זיך געקומען באַקלאָגען
אויף מיין פֿאָלקס אונזיטליכען צושטאַנד, אויף זיין פֿינצטער פֿאַ=
נאַטיזם אויף זיין וועטשנאָ סטראַדאַניע, און ערוואַרטען פֿון זייא
אַ מיטגעפֿיהלע, אַ מיטלייד אויף מיינע ווייטיגען — דאָן ווען זייא
געהט אַזוי אָן גיטע יודען, שטאָרט בעלי טובות, קינדער ער=
ציהונג, מיט אַלע פֿאָלקס אַנגעלעגענהייטען, אַזוי וויא אַמאָהליגע
חאַפּערס פֿלייג אָנגעהען דיא טאַטע מאַמעס בלוטיגע טרעהרען! —
אַזוי אַזוי, מיינע ליעבע לעזער, האָב איך נעביך אַ צייט
מיט יאָהרען געמוטשט צוזעהען דיא ביטערע מוטשעניע וויא אָדעסער
יודען האָבען זיך נעביך געמיטשעט אין היננער=פּלעט, אין גאָ=
ריאַטשקע; ביז, ענדליך, דער אייבערשטער האָט אויף זייא רחמנות

געהאט און האט זייא צוגעשיקט זיין רפואה פינ'ם גן עדן, דעם טהיירען רעצעפט «קריזיס!» אדא האבען זייא זיך אנגעהייבען דערמינטערען, וסספאמניענטען פון זייער היטציגען ברעד, און האבען אנגהייבען ביסלעכווייס צו זיך קומען... ער האט שוין צייט א מאהל א דיינק טאהן אין זיך, אינ'ם כלל; א מאהל א רעד טאהן מיט א משכיל, מיט א מחבר איין עדעל מאראליש ווארט; א מאהל א קלער טאהן איבער'ן צושטאנד פון זיין פאלק; א מאהל געניעסען א לעק פון דער נאטור. — יעצט קוקט ער זיך ערשט ארום וויא ער איז אין גאטס וועלט? ער דערזעהט ערשט דעם קלאהרען בלויען הימעל מיט זיין שפאציערענד שיין מעליטער, דיא רייכע וואהלטאהטיגע ערד מיט איהרע פראדוקטען, דעם טיעפען גרויסען ים מיט זיין גאטליכער קראפט. — ער הערט זיך ערשט צוא צום פייגעל געזאנג, צום בייטער שושקערייא. — ער זוכט זיך ערשט יעצט אביסעל אחדות, א צווייטעס ווארעם הערץ, הכלל ער דערפיהלט זיך ערשט יעצט אז ער איז א מענטש, און פאלגליך, אז צווישען מענטשען דארף עפיס עקסיסטירען — אויסער א פראקטיש — א מאראליש פערהאלטניס! — עס אונטערסירט איהם שוין צו וויסען, וואס מאכען נעביך יענע קראנקע נעליימטע יודען אין פוילען, און ער זוכט זיך שוין מיטגעפיהלע פון אנדערע, וועגען דעם ענין!

אמת טאקע דער רעצעפט «קריזיס» האט איהם נעביך זעהער אפגעשוואכט, ער פיהלט זיך, אז ער הייבט אן צו דיא כוחות קומען, און האט זיך נעביך ניט מיט וואס צו דערקוויקען... נאר עס מאכט ניט אוים — אזא קראנקער מוז נאך א צייטעל האלטען דיעטע, אבער דער אייבערשטער וועט געוויס אין גיכען אי"ה העלפען גאר אויף איין א-נ-אנדער אופן!... —

...און איך פון מיין זייט, אדעסער ברידערליך, וועל אייך אויך צושרייבען א קליינע דיעטע אויף שפעטער, ווען איהר וועט אי"ה געהאלפען ווערען פון אלע אייערע צרות — זעהט, איך בייט

אייך, דיא קליינע דיעטע צוהאלטען, בכדי איהר זאלט חלילה נאך א מאהל ניט ארייגפאלען אין דער אלטער קריינק! — ; מיין דיעטע איז זעהער א לייכטע: איהר זאלט זיך היטען פון בירזשענדאפעריסטען, פון קריכען אויף דיא באנק... פון בלאנקען, לאפעטוטען און פון אדוואקאטישע... עצות — ניט חאפען איין איבעריגען ביסען קבצן-פלייש, ניט טרינקען יענעמס טרעהרען-וואסער, ניט לאכען צו שטארק מיט איין אשת איש און אפילו זיך ניט שפיעלען צופיעל אין קארטען און דיא הויפט איז; ניט רעדען צופיעל פון פראסע!... איך בייט אייך ברידערליך פארגעסט אייך ניט בייא דער גוטער צייט און פארליערט אייך ווידער ניט אין גאלע עולם-המעשה! עס איז שוין צייט בנאמנות, איהר זאלט עפיס מאכען איין אונטערשיעד צווישען א פארטיע ווייץ, מיט א פארטיע ביליארד, מיט א פארטיע א פרויא... צווישען פדיון שבוים, מיט פדיון פאר צוקער, מיט א פדיון דעם רבין, מיט א פדיון הבן!... זארגט ניט! דער אייבערשטער וועט אייך געוויס אין גיכען אויפרעכטען כמקודם! אמן! —

הערען און זעהען און שווייגען!

דער מענטש איז א רעדנער – און דאס איז זיין שטאלץ. –
פריטא האב איך זיך פארשווארען צושטומען וויא א האלץ!
ווען מיין הערץ בלוטעט אין מיר אזוי וויא א קוואל,
אויף דיא אונמענשליכקייט וואס איך הער און זעה אין יעדען ארט;
קריינק איך אין זיך, עס פיקעט אין מיר דיא גאל,
און הייגג א שלאס אויפ'ן מויל, ניט צורעדען א ווארט!
ווארען איך האב א מאהל געפריווט רעדען, האב איך א סמן;
אז איך בין נעביך שיר פינ'ם לעבען געקומען!:

איך האָב געזעהן חסידים, ליידיגעהער, הפקר יונגען,
מאַכען זיך איין אָפּגאָטט, טאַנצען פֿאַר איהם אונ שפּרינגען.—
איך האָב אַודאי געוואָלט מתקן זיין דיא פֿינצטערע צרה!
נישטער וואָס קאָן נעביך מאַכען איין אָרימטע שוואַלב?
נאָר געשריגען האָב איך: קינדער! וואָס דיענט איהר עבודה זרה!
וואָס זענט איהר זיך מקריב אַללע צום גילדענעם קאַלב?
אַדרָא האָט מען עס מיך געהרג׳ט מיט פעטש אונ מיט פֿייגען,
איך זאָל אַלעס נאָר הערען אונ זעהען אונ שווייגען!...

איך האָב גיזעהן אַ יודעלע אין 2 פּאָ־ תפילין געשפּאַנט,
פֿלאַקערט ביים דאַוונען אונ שלאָגט זיך קאָפּ אין דער וואַנד;
איך קוק מיך אָבער צוא צודעם יודעלע, צום קליינעם.—
האָט נאָך אַזעלכעם גאָר ניט אַרויסגעגעבען, דיא נאַטור;
ער איז גנוב ונאוף ורצוח אין איינעם,
חנופה רכילות אונ פֿאַלש צין אַלדע שוואַרצע יאָהר!
האָב איך געפּריווט אַראָפּשלעפען דיא מאַסקע פון דעם צבוע׳ק,
האָב איך געהאַט אַ סוף — אַז איך הער אונ זעה אונ שווייג!—

איך האָב געזעהען אין דיא ישיבות, אין דיא בתי מדרשים,
פֿאַרשווענדען יונגעלייט דיא יוגענד אויף פלפולים אונ מדרשים. —
מע קוועטשט רש״ים כלומר, מע דרייט דעם מהרשא׳ס וד״ל,
אונ וואַקסען אויס שווינדלער, מקבלים, פּאַראַזיטען מיט דער צייט;
אַדרָא האָב איך געשריגען אויף אַללע פֿאָרשטעהער בכלל:
פֿאַר וואָס זייא גיבען ניט אַ רעכטע בילדונג דיא פערלוירענע יונגעלייט?
אַודאי האָט מען מיר אָפּגעטיצעט גלייך אין דיא ציין אַ פֿייג:
״וואָן, אַפיקורס! דוא הער אונ זעה אונ שווייג!״

איך האָב געזעהען אַ שיינעם יודען אונטער אַ מאַסקע פֿאַרשטעלט
וויא ער מוסר׳ט זיין זוהן נאָך וואָס האַלט ער מיט היינטיגער וועלט?

״סטייטש — זאָגט ער — מיין נאָמען פֿאַרפֿלעקען! געוואַלד אוי וועה!
אַלע קהל׳ישע ענינים שטעהען זיך דאַנקען גאָט איין נאָר בייא מיר,
איך בין גבאי, ראש החברה, משגיח אונ קאַזנאַטשייא
אונ...״ דאָס איבריגע וויים איך: ער זינדעגט מיט דער שניטר...
איך האָב ניט אויסגעפּיעט אויסרעדען האָב איך פּאָרוטשעט אַ פֿייג,
אונ דערצוא עטליכע פעטש ״דוא הער אונ זעה אונ שווייג!״

איך האָב געזעהען רבנים, לומדים, מופלגי תורה,
פֿאַרברייינגען דיא יאָהרען אויף אַזא פוילער סחורה;
אַשטייגער: וויפֿיעל מאָהל דאַרפֿמען אַרבעס קלאָבען?
ציא זאָל מען גלייך, ציא בסרוגין, שניידען דיא נעגעל?
וויא אַזוי מע דאַרף אַ שלייען־גלגול באַגראבען?
ציא קוקען אויף אַ פֿאָטאָגראַפֿיע, הייסט ניט געדיענט צום עגל?
וויא ברייט זאָל זיין אום שבת דעם מענשענס שאָג?
היינט הער אונ זעה אַזעלכעס צו — אונ שווייג?

געוואַלד! האָב איך געשריגען, שוטים, וואָס מאַכט עס אייך אויס?
איז זשע אַ־נ־אמת דיא חומרות פֿון אַזוינע זאַכען, אַזוי גרויס?
איז זשע דען ניט גלייכער, איהר זאָלט דעם שכל בענוצען,
פֿון אַלע חומרות אונ גזרות צו רעפֿאָרמירען דעם דת?
אויסטרעסען איהם, אויסלופטערען אונ איבערפוצען.
ער זאָל פּאַסען פֿאַר אייראָפּאַ — ניט פֿאַר טבריה אונ צפֿת!
באַלד האָט מען מיך מחרים געוועהן, איך האָב בעקומען דעם שלאָג
פֿון דעמאָלט אָן הער איך אונ זעה אונ שווייג!...

איך האָב געזעהן געבילדעטע שרייבער וואָס גיבען אַרויס
אַלטע שמאַטעס מיט הערות — וואָס זייא פֿאַרעכטען אויס;
אַלטע סליחות, פזמונות, שלמוניות, רב עמרם׳ס סדורים,
ביצים שאנו אוכלים, זאת חנוכה, התמוז מיט פוילע פרחים;

מיט דיא אייגענע נוטצען וואָס דיא רבנישע חבורים,
אונ פֿאָדערען נאָך דעם נאָמען «משכילים» פֿאַר רוחים. —
געוואַלד! האָב איך געשריגען; איהר געהט זיך ריקווירטס וויא אַ ראַק!
«אַרויס—זאָגען זיי—יונגאַטש! דוא הער אונ זעה אונ שוויג!»

איך האָב געזעהען קהל׳ישע פֿאַרזאָרגער, שיינע יודען, בעלי קומה
וואָס פֿיהרען שוהלען, תלמוד תורה׳ס, בקור חולים׳ס וכדומה
אויף אייראָפּייִשען אַרט, מיט פֿאָרמאַלנע ביכער אונ חשבונות,
אונ צו יעדען נייא יאָהר ווייזען זייא אַ גרויסען דיפֿיציט. —
נאָ, וואָס קען מען אויף אַזעלכע מתעסקים זוכען פֿאַר עונות?
אַז דיא איטאָהען זענין פֿאָרט היכטיג אונ גוט?...
יאָ, אמת טאַקע, שרייא איך, דיא איטאָהען זענין טאַקע גלייך!
דיא ראַסחאָדען זענין אָבער פֿאָרט זעהער אַ סך!

הייא אויף יו״כ דאַרף קיין 25=גער ניט קאָסטען באין אופֿן!
פֿאַר דיא «הוצאות קטנות» קען מען באַלד אַ שיהל קויפֿען!
עטליכע העמדער אין ב״ח אונ פּליערערליך אין תלמוד תורה —
וואָס מעהרער פֿון 1 חודש קענינען זייא ניט געהען. —
וואָס פֿאַר אַ צעהנטעל קען מען קריגען דיא פֿוילע סחורה,
ווען מע זאָל זיא ניט קויפֿען בייא דיא מתעסקים אַליין!...
נאָר אַז איך האָב געזאָגט, האָט מען מיר געגיבען אַ גאַנץ גרויסע פֿייג
פֿון דעמאָלט אָן הער איך אונ זעה אונ שוויג! —

איך האָב זיך צוגעקוקט צו דיא אויסשטודירטע יונגעלייט,
וויא ביז אין ענדיגען זענין זייא פֿינ׳ם קערבעל גאַנץ ווייט,
«דאָס אָרימע פֿאָלק — שרייען זייא — איז נעביך פֿאַרוויסט!
אונטער דיא געלט=מערדער, פֿאַרליערט עס זיין וועלט!»
צום סוף זעה איך, דער דאָקטער ציא דער יוריסט
פֿאַרקויפֿט אַליין מענשליכקייט גאָר פֿאַר וועניג געלט! —

געוואַלד ברידער! זאָל זשע שטודיום פֿיהרען צין אַזא שאַג? —
«דיא ווייסט ניט וואָס אַ קערבעל איז — טאָ הער, זעה אונ שוויג!»

איך האָב געזעהען ניגיליסטען, וואָס שרייען אין איין קול:
«אחדות! איין תורה! איין קעשעניע זאָל זיין איבעראַלל!»
«ברידערשאַפֿט — זאָגען זייא — איז דער איינציגער גאָטט!
דיא מדה פֿון שלי שלך — שרייען זייא — איז זעהער גרויס!»
צום סוף לעבען זייא אונ היליען אויף יענעמס סטשאָט
אונ פֿאַר זייער שמעק טאַבאַק נעמען זייא דיא אויגען אַרויס...
נאָ? פֿרייג איך — קינדער, וואָס איז דאָס פֿאַר אַ שלאַק?
«האָסט אַ פלאַטשעק מוח׳ל — טאָ הער אונ זעה אונ שוויג!»

איך זעה פּוסטע העברייִשע=גאַזעטען, וואָס דולען אַ מוח
מיט עגונות, דרשות, פּלפּולים אונ גוטעיודישע מופֿתים אויך...
דיא גאַזעטניקעס אַליין ציינען זיך פֿאַר כשרע נשמות
זייא דרוקען וואָס זייא קאָנווינירט, חאָטש דיא גרעסטע שמאַטע!
אַבי גוטע יודען אונ שטאָט=בעלי=בתים זאָלען גיבען הסכמות;
ווייטער הערען זייא דעם צייטגייסט אַזוי וויא דיא בלאָטע! —
אונ אַז איך בין, אין מיין ישראל׳ציק, מיט׳ן אמת אַרויס
אונ האָב אַלעס געזאָגט עפֿענטליך, נאָך דיא ריינע געוויסען
זענין זייא אויף מיר אָנגעפֿאַלען, פֿון קליין ביז גרויס
אונ האָבען מיך, וויא דיא וואָלף, שיר צעררסען!
סטייטש נאָך וואָס זאָג איך דאָס וואָס מע דאַרף?
פֿאַר וואָס געה איך אויך ניט מיט זייער אַלטען סוד? —:
אַז אַ רעדאַקטאָר דאַרף רעדען שיפּעליאָווע — ניט שאַרף...
כדי יעדער זאָל מיינען — ער איז אויף זיין צד!...
נאָ, וואָזשע ווערט מיר שוין אַרויסקומען נאָך מיין גאַנץ פּלאַגען?
בעססער לאָז איך הערען, זעהען אונ שוויגען!...

בעאַרבייטעט פֿרייא נאָכ׳ן העברייִשען.

א נא דערקענט!

א גרויא יורעל מיט אַ רויטער נאָז
אין אַ פּאָאר בריללען פון בלאוולעך גלאָז
אין אַ צילינדער מיט אַ לאַנגען טווין
דאָס הייסט: איך בין אַהער אונ אַהיען...
איך בין אַ חסיד, אַריסטאָקראַט אונ דאָס...
איך בין מחבר אונ שטאָדט בעל=הבית!
איך דאַווען אין קאַהר=שיהל – אונ דאָך
מיה איך דעם פריידיגער צוצייטען אַ שטאָך
אין'ם המגיד רעד אַך פשוט אוים דיא גאַלל
אויף איהם, אויף דיא גבאים אויפ'ן חזן אונ אויפ'ן כלל!...
דערדוייל שטופּ איך מיך אַרץ פאַר אַ מאַכער אין קהל
אונ זעה יוצא זיין אַללע דעות מיט אַמאָהל!
איך האָב בעשריבען אַ געוועזענעם גוטען יודען
כדי משכילים אויך שטעללען צופריעדען
איך האָב ליעב מאַכען פשרות, אומעדום גיבען עצות,
שפּרעכען עין־הרע'ס אונ חאַפען פליגען אונטער דיא פלייצעס...
אין אַ קעהלער בייא אַ גלאָזעל וויין
(דעם לעק האָב איך ליעב וויא עס קער צו זיין)
קוים אַ פאַנאַטיקער איז מיך מכבד
מיה איך שוין צוליעב אויף משכילים אַ יאַבעד
פריגלאָשעט מיך אָבער עפּים אַ פריי=דיינקער
(דאָס מעגט איהר פרעגען אַפילו דעם שיינקער)
מאַך איך שוין אַללע גימע יודען מיט דער בלאָטע
אונ פאַר משכילים שטעלל איך זיך וויא אַ מאַטע!
אַזוי נאָר איך צוביסלעך דיא אַלטע וועלט
יעדער האָט הנאה פון מיר, יעדער קוועלט
מחמת איך רעד פאַטיילעך, אונ תמיד צו דער מאָס

וויא עס דאַרף צורעדען אַ שטאָדט בעל=הבית..
נאָר דיא היינטיגע מחברים'ליך, דיא יונגעלייט,
וואָס שרייבען דעם אֱמת נאָך היינטיגער צייט;
דיא האָבען מיך פיינד אַזוי וויא אַ שפּון
אונ זאָגען אויף מיר גאָר, אַז איך בין:
אַ שמייכלער, אַ שכור, אַ פּראָסטער יונגאַטש
אַ חונף, אַ אונטערלעקער, אַיין אַלטער קאָלאָדאַטש!
נאָר איך חנפה זייא אויך, וויא וויט איך קאָן
אונ שטופּ זיך אויך אַרץ פאַר אַ יונגענמאַנן!
זייא זאָגען אַפילו אויף מיר אַרמז, אַז
איך בין אַ עיט-צבוע'ניק קאַק ראַז
אונ וואַכען מיך אַקוראַט אַזוי וויא אַ=נ=עפּוש
נאָר איך מאַך מיך אָבער קלאָמערשט צום טפוש
איך לעק זייא אונ קריך צו זייא אַזוי מיאס
נאָר אונטערווייַלעכם באַליידעג איך זייא פון קאָפּ ביז פּים
איך האָב פרנסה בכבוד, חאָטש איך לעב פון ווינד,
וואָרען איך בין זיך אַיינער פון דיא 3 יאַחט־הונד –
וואָס מיר חאַפען אויף קליענטען צום יאָגער־אַדוואָקאַט,
אונ דערפאַר חאַפּען מיר אַ געוויסען ראַבאַט..
נאָ האָט איהר נאָך געזעהען אַזאַ מין מזיק?
איך זאָג אַייך, איך בין טאַקע אַ=נ=אַלטער קאָזעק!..
אַזוי דריי איך מיך תמיד מיט אַ זאָנטיג אין האַנט
אונ ווער עס געהט דורך, בין מיט איהם בעקאַנט
אַללע ווייססען מיך וויא אַ בייזען שילינג
(עס הייסט—ניט מיך אַליין—וואָרען איך בין אַ צווילינג)
איך מיט מיין מחותן זענין מיר אַיין לייב אונ זעעל
אונ אין איטליכם פיצעלע האָבען מיר ביידע אַ טהייל.–
מע קען אונז יעדען—איבערען לעק—פאַר אַ רויט נאָניקער
אונ אויפ'ן המגיד חתמה'נען מיר זיך:

„דער חראָניקער!“

דיא חסידישע דאמפף־מאשיען

זינט איך בין צו מיין שכל געקומען (עס הייסט זינט איך בין אַ חסיד געוואָרען) ביז אַ דאָ צוריק מיט אַ פּאָאר יאָהר — אַיין ערך פֿון אַ יאָהר 25 — האָב איך קיין מאָהל ניט פֿאַרשטאַנען דעם מאמר פֿון אונזערע חז"ל «טוב תורה עם דרך ארץ» מיילא דאָס ווייסען מיר זיך געווים, אַז דאָס וואָרט «תורה» וואָס אין דעם מאמר, מיינט מען «חסידות» וואָרען וויזשע דען? (מן הסתם איז אַזוי!...) איז דאָך אין פֿלוק אַ ווילדע פליאה אויף אונזערע הייליגע חכמים, וויא קומען זייא צוזאָגען, אַז חסידות איז גוט מיט דרך ארץ? אַדרבה פונקט דעם הפך וואָלטען זייא באַדאַרפֿט זאָגען «טוב תורה — ר"ל חסידות — בלא דרך ארץ!» — וואָרען וואָס פֿאַר אַ שייכות האָט חסידות מיט דרך ארץ? אָט לאָז מען פֿרעגען אַללע אונזערע לייט, וועללען זייא אויך זאָגען — ע"פ הנסיון — אַז דאָס גאַנצע חסידות איז נאָר געבאָוועט אויף ווילדקייט, און דער וואָס איז עוסק אין וועלט זאַכען, הייסט ער אַיין אמת'ר כופֿר אין אמונת חכמים, און איז מחלל דאָס חסידות בפֿרהסיא!... והראיה; אָט זעהען מיר זיך אַרויס באַשאַנפֿערליך, אַז אַלע אונזערע מענטשען — מיום הוסדה החסידות ביז היינט — זענין מיר אַלע בטלנים, ליידיגגעהערס, לופֿטהאַפּערס, פּאַטשטשעןשמיעסער, טעלערלעקער, ווילדע יונגען און מיר ווייסען ניט, און ווילען ניט וויסען קיין מאָהל פֿון עפּיס אַ וועלטליכען ענין, פֿון דאַגען אַ היען — והיא תהלתנו! און דאָס איז אונזער כבוד! — פֿאַרקערט, לאַז זיך אָקאַזשען איינער פֿון דיא געבילדעטע, וואָס זאָל אונז דערווייזען, האָטש מיט אַיין פֿאַקט, אַז מיר זענין ניט דאָס וואָס איך זאָג! — בלאָטע! דאָס וועט זיך אייביג ניט טרעפֿען! דיא גאַנצע וועלט ווייסט, אַז ס'איז צווישען אונזערע לייט ניטאָ אַפילו איינער, וואָס זאָל האָטש אַיין מינוט אין זיין גאַנץ לעבען

אַ טראַכט טאָהן וועגען זיין פֿאַמיליע, וועגען זיין קהל'ס ענינים, צוא וועגען דעם כלל! — ובפֿרט נאָך אַ קלעהר טאָהן אין דיא פֿוילע נאַרישע חקירות פֿון דיא בערלינער חקרנים דאָס אַודאי ניט!... וואָרען חוץ וואָס דיא אַלע זעהערע חדשות'ן אין עולם המעשה, זענין דאָך געגען שטת החסידות, איז חוץ דעם, ווייסען מיר גלאַט, אַז זייערע אַללע חדושים און המצאות זענין הבל הבלי הבלים אַקעגען אַ מינדסטער המצאה, וואָס אַ מינדעסטער הערליכער יוד — איך וועל שוין גאָר ניט רעדען פֿינ'ס רבי'ן — טוהט אויף מיטוואָך שבת'ענאַכטס! — אָט וועל איך אייך שרייבען אייניגע חדושים פֿון אונזערע לייט, וועט איהר זיך נבהל ומשתומם ווערען, און וועט אַליין מחילה מודה זיין, אַז אייערע חקר'נישע מוחות זענין גאָר ניט אומשטאַנד משיג צו זיין אַזוינע פֿלאות'ן! —

שטעלט אייך, למשל, פֿאָר; אַ יוד שטעהט מיט אַ קוואָרט וואַסער איבער אַ פּאָמיניצע, אַיין האַנד האָט ער שוין געוואַשען און דיא אַנדערע דאַרף ער ערשט וואַשען — און דאָ איז דיא קוואָרט נאָר מיט 1 אויער. — איז דאָך ע"פ דין אַזוי: נעמען מיט דער געוואַשענער האַנד דעם אויער — טור מען ניט, וואָרען דער אויער איז זיך שון טמא פֿון דער אומגעוואַשענער האַנט! זאָלמען ווידער אָננעמען מיט דער געוואַשענער האַנד דיא קוואָרט ניט ביים אויער? איז דאָך דאָ פֿאַראַנען אַ חשש; טאָמער וועט אָפּקאָפּען אַ טראָפּען פֿון דער געוואַשענער האַנד אין קוואָרט אַריין, און דער טראָפּען איז זיך שוין אַ טמא טראָפּען, היינט אַז ער וועט וואַשען דיא צווייטע האַנד — וואַשט ער דאָך זיא מיט מים טמאים? — אַודאי שטעהט נעביך דער יוד אין איינע אַנקסטען מיט דער קוואָרט אין דער האַנד און ווייסט נעביך ניט וואָס ער זאָל טאָהן? און דאָ וויל ער נעביך עסען צום שטאַרבען!... נאָ אַדרבה, וואָס פֿאַר אַיין אויפֿטוה וואָלטען דאָ געקענט אַלע אייערע מגושמע חקרנים טוהן, אַז דער יוד זאָל זיך

פֿאַרשפּאָרען מוטשען? אַ יאָ בלאָטע !— אויף טפשות׳ן זענין זייא
בריה׳ס, מאַכען נאָך 18 טעלעגראַפֿען מיט 40 לאָקאָמאָטיווען,
וואָס מיט זייא, איז אַזוי גלייך וויא אָהן זייא ! און בייא אַזא
דבר גדול, בייא אַזא נייטיגען ענין וויא נטילת ידים — דאָ לאָזט
זיך זייא אוים שכל ! — לאַפוקי אָבער אונזערע לייט; האָט זיך
באַלד געפֿונען איינער, וואָס האָט ממציא געוועהן אַ קוואָרט מיט
2 אויערען !... נאָ וואָס זאָגט איהר דארויף ? אַ יאָ איהר שטומט
שוין !—וואַרט זשע; איך וועל אייך נאָך עפים ווייזען אַ חדוש נפֿלא,
שטעלט אייך פֿאָר למשל, אַ יוד האָרעוועט כמעט דאָס גאַנצע יאָהר
פֿון פסח וועגען, און אַז סע קומט שוין דער ערב פסח מאָרדע=
וועט ער זיך אָן מיט׳ן בני בית אַזוי וויא דיא רוחות ; ענדליך
אַז ער קומט שוין אַ היים פֿון דער שוהל און טוהט שוין אָן דעם
קיטעל און זעצט זיך שוין אויף דער עסעבעט און איז מיד, צו
בראָכען הונגעריג און שלייפֿעריג, און הייבט אָן אויסלעגען היא
קערה, בכדי ער זאָל שוין גיכער קענען האַפּען עפים אַ ביסען—
אינמיטען דערהינען, סטוי ! שטעהט ער שוין נעביך אָפֿשר אַ שעה
מיט דער זרוע אין דער האַנד און ווייסט זיא ניט וויא אַנידער
צולעגען ? צוא בצד ימין, וויא דער פוסק זאָגט? צוא בצד שמאל
וויא יענער זאָגט ? — אַ נאָ מיינע ליעבהאַרציגע מאַשיניסטען,
קלעהרט עפים דאָ צוא איין המצאה, אַז יודען זאָלען זיך נעביך
פֿאַרשפּאָרען מיטשען אַ סך ! חלעבען, עפים אַ קליינינקהייט דיא
זרוע וויא צולעגען ? דאָס איז דאָך אַ=נ=ענין וואָס איז נוגע לטובת
הכלל ! אַ סך ביליכער פֿון אייערע 1000 מאָלאָטילקעס מיט וואָ=
דאַפּראָוואָדען !... אַ יאָ בלאָטע ! דאָ האָט אייך אייער נאָרישער
מוח אויסגעטריקענט ! -- לאַפוקי אונזערע לייט — אַפֿילו גאָר
אַ מתנגד — האָט באַלד ממציא געוועהן, אַז מע זאָל לעגען דיא
זרוע אין דער מיטט איז מען שוין יוצא ביידע דעות ! נאָ וואָס
זאָגט איהר היינט ? דאַרפֿען מיר אייערע שטותים, אַז איר קומט
אַפֿילו ניט צון אַ מינדסטען מתנגד, ובפֿרט צון אַ חסיד, ובפֿרט

צום רבין אַליין ! — דאָ אַז איך וועל אייך עפים דערצעהלען, וועט
איהר זיך טאַקע ממש בטל ומבוטל ווערען כקליפת השום מיט
אַלע אייערע חכמות !... אָט למשל, נאַט אייך אַזא מין זאַדאַטשע;
שטעלט אייך פֿאָר אַזא שרעקליכען צושטאַנד : עס איז ווינטער
באַנאַכט, דער פֿראָסט ברענט, דער שנעע ליגט אויף איין אייל
פֿון ד=ר=ערד, און דער רבי מיט זיין מנין חסידים שטעהן אינ=
דרויסען און וואַרטען ביז דיא לבנה וועט פֿון דער המאַרע אַרוים —
זייא זאָלען זיא מחדש זיין; זייא וואַרטען אַ $^1/_4$ שעה, אַ $^1/_2$—
$^3/_4$ שעה ענדליך שוין אַ שעה און דאָ האָבען זייא זיך אַרוים=
געחאַפּט פֿון דער מלוה מלכה נאָר אין איינע קאַפּאָטענדליך, הכלל
זייא קומען. שיר אום פֿון קעלט און דיא לבנה ווייזט זיך נאָך
אַלץ ניט, און דאָ איז שוין דיא לעצטע נאַכט פֿון זמן קדוש
לבנה !... נאָ, איך פֿרעג אייך אַליין, וואָס קענט איהר מגושמע
פֿילאָזאָפֿען, דאָ אויפֿטיהן פֿאַר איין המצאה, אַז דיא נאַקיטע בידנע
חסידים זאָלען ניט פֿאַרהילצערט ווערען פֿאַר קעלט ? (דער רבי
האָט ניט מורא פֿאַר קעלט, וואָרען אַרימען רבי׳ן איז זיך תמיד
איין עמוד אַש — צווייטענס געהט ער אין אַ גוטען פֿיקסענעם
טוליפּ מיט וואַרימע פויסטען...) אַ יאָ, איהר שווייגט ! נישטאָ
קיינער אין דער היים בייא אַזא גרויסען טיפֿען ענין וויא קדוש
לבנה ! — לאַפוקי דער רבי, זאָל לעבען, איז געשטאַנען אַקייגען
10 מינוט (נאָך דער שעה) שטאַרק פֿאַרטיעפֿט, און פלוצים האָט -
ער מיט אַ ווילדער חדוה אַ געשריי געטוהן ‹האַ האַ ! האַ האַ !
פלאות ! סיעתא דשמיא ! — מיר ווייסען זיך שוין לאַנג, אַז דיא
לבנה איז אַ גדלן׳טע ! והא ראיה, נאָך אין ששת ימי בראשית,
האָט זיא שוין געהאַט אַ טענה צום אייבערשטען, אַז 2 מלכים
קענען ניט רעגירען אונטער איין קרוין... האַ האַ ! סיעתא
דשמיא ! היינט אַז זיא איז יאָ אַזא גדלן׳טע, לאָמיר זשע זיא צו=
רייצען מיט רעד, אַזוי לאַנג, ביז זיא וועט וועלען דערווייזען, אַז
זיא איז עלטער און שטאַרקער פֿון אונז ! — האַ האַ ! פלאות

הבורא! סיעתא דשמיא; — אַ נאָ קינדערליך זאָגט זשע מיר נאָך
אַלע אינאַיינם: כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך כך
לא תוכלי את לנגוע בי!... (אַזוי וויא מיר טאַנצען אַקיי=
גען דיר אונ מיר קענען דיך ניט אָנריהרען, אַזוי קענסטו אונז ניט
אָנריהרען!...) איהר פאַרשטייט איין אויפּטוה! אַודאי אַודאי
האָט זיך דיא לבנה באַלד געיאָוועט אין איהר פראַכט אונ גלאַנץ!
נאָ איז דאָס גאָר פאַר אַייערע קליינע מוחות? — וואַרט נאָך אַ
ווײַלע וועט איהר מעהר נתפּעל ווערען פון אונזערע לייט. —
מאָהלט אייך; אין קאָדניע האָט זיך איין עושר אויסגעסטרויעט
אַ מאָוער, אונ אַז דער מאָוער איז שוין לחלוטין פאַרטיג געוואָ=
רען, מע האָט זיך שוין בעדאַרפט אַריין קלויבען אין איהם, האָ=
בען זיך מן הסתם זאַנאַדעט אַהין שדים אונ האָבען דורך דיא
נעכט געטאַנצט געשפּרונגען אונ געוואָרפען מיט שטיינער, אַז
ס'איז גאָר ניט געוועהן צו צוטרייטען צום הויז! — וויא דער שטיי=
נער איז, האָט דער בעל הבית געבעטען דעם קאָדניער מגיד אונ
האָט איהם געגיבען אויף אַ פדיון 412 רו"כ, וויא דער מספר
«בית» — דער מגיד איז געקומען אין מאָוער אַריין אונ האָט
אָנגעהייבען צו בעשווערען דיא לייט מיט דיא שמות פון זיינע
הייליגע אבות אונ מיט'ן שם הקדוש «ימפ"ו» (פולין זאָלען דיא
אַפּיקורסים, וואָס זייא זאָגען, אַז «ימפ"ו» מאַכט.... מאה
פעמים ואחד!... אַז זייא זאָלען דיא מינוט אָפּטרייטען פון דאַ=
נעט אונ זאָלען אַוועק פון יענער זייט סמבטיון!.. נאָר דיא
שדים האָבען דאָס ניט געהערט אונ האָבען בפירוש געזאָגט, אַז
זייא ווען פון דאַנעט ניט אַוועק, ווייל דער בעל הבית האָט, בעת
סטרויען, אונטער דיא פאָדוואַלענעס קיין שמירות ניט געלעגט
לכן איז דאָס אַ מקום טומאה, אונ דאָס איז דאָך פאַר זייא דאָס
בעסטע אָרט!... נאָ אדרבה, וואָס פאַר איין עצה קענט איהר,
פליישיגע חקרנים, גיבען, אַז מע זאָל דאָס הויז ניט דאַרפען אי=
בערבויען צוליעב דיא שמירות, אונ דיא ניט גוטע זאָלען פאָרט

קיין שליטה דערצוא ניט האָבען? האַ? אַ יאָ איהר זענט שוין מודה
אַז אַלע אַייערע נאַרישע מאַשינעס טויגען אויף כפרות אַ קייגען
אַזא ענין וואָס איז נוגע לטובת הכלל. — לאפוקי דער קאָדניער
מגיד ז"ל, מיט זיין גאָטליכער חקירה, האָט באַלד אַ זאָג גע=
טאָהן צו איינעם פון זיין חבריא, ער זאָל איהם ברענגען אַ לילקע
ציבעק מיט טיטון מיט אַ שווייבעלע. — דער מגיד האָט גענומען
דיא לולקע מיט'ן שווייבעלע אין דיא האַנד אַריין אונ מאַכט אַזוי
צום עולם: דאָס איז דאָך גלוי וידוע, אַז דיא שדים זענין קיין
מאָהל ניט עובר שבועה האַ, האָ! לייבעדיגער טאַטע! אַצונד וועט
איהר זעהען נפלאות הבורא! — אונ אַזוי ריידענדיג האָט ער זיך
אומגעקערט צו דיא שדים בזה הלשון: איך באַשווער אייך, אַז
איהר זאָלט נאָר אַוועקגעהען פון דאַנעט ביז איך וועל אויסרע-
כערן דיא לולקע טיטון אונ דער נאָך וועל איך אייך אַליין לאָ=
זען דאָ הילען אויף תמיד! דיא שדים האָבען זיך סאַגלאַשעט דאַ=
רויף אונ זענין אַוועקגעגאַנגען — נאָ, נאָ! וואָס טוהט דער גרוי=
סער קאָדניער מגיד? — ער האָט גענומען דיא לולקע ציבעק ניט
פאַררעכערטערהייט, אונ האָט זיא אַנידערגעשטעלט, טאַקע דאָרט
אין אַ שאַפע אַריין, אונ האָט אָנגעזאָגט, אַז ווייל דאָס הויז וועט
שטעהן, זאָלמען דיא לילקע ציבעק פינ'ם אָרט ניט ריהרען...
איהר פאַרשטעהט, גראָבע קאָפּ, אַזא געטליכע המצאה, אַז כל
זמן דיא לולקע טוטין וועט ניט אויסגערעכערט ווערען — האָבען
דיא חברה שדים קיין שליטה ניט צום הויז.. נאָ, היינט וואָס
דאַרפען מיר אַייערע שטותים, אַייערע עולם הזה'דיגע מגושטע
המצאות אַ קייגען אַזעלכע הימעל זאַכען!...

טיילא אַליך קשה, וויזשע קומט עס, אַז אונזערע הז"ל זאָ=
לען זאָגען «טוב תורה (ר"ל חסידות) עם דרך ארץ!» אַזוי האָב
איך זיך אָפגעמיטשעט 25 יאָהר, איך זאָל מיר פאַרענטווערען
דעם פריקרע מאמר, ע"פ שטת החסידות, אונ סע איז מיר אַלץ
געבליעבען אַ פליאה — ביז ערשט אַ דאָ צוריק מיט אַ פּאָאר

יאָהר, האָט זיך געמאַכט, דער רבי זאָל לעבען, האָט געמוזט
אַנטלויפֿען פֿון יענער זייט גרענעץ, און אונזער גאַנצע חבריא
האָבען מיר איהם באַלייט דעם גאַנצען וועג, איז אונז דעמאָלט
גראַדע אויסגעקומען — דאָס ערשטע מאָהל אין אונזער לעבען—
צו פֿאָהרען אויף אַ פּאַראָחאָד ; דער רבי זאָל לעבען, איז געליגען
אין קאַיוטע, בחינת כהן גדול, לפני ולפנים — און איך מיט מיין
שמריה'ן האָבען מיר זיך שטאַרק פֿאַרטיעפֿט קוקענדיג אין דער
מאַשינע אַריין און ס'איז צווישען אונז נצמח געוואָרען אַ ווילדער
וכוח : נאָ שמריה — האָב איך געזאָגט — זאָג אַדרבא, וואָס אי=
דאָס ? — «זאָג דוא איציקעל, וואָס איז דאָס ?» — ניין פֿאַרקערט,
זאָג דוא שמריה, וואָס אידאָס ? — «נייען אדרבא, זאָג דוא איציקעל,
וואָס איז דאָס ?» — זאָג דוא שמריה פֿריהר, וואָס אידאָס ? נאָכ=
דעם וועל איך זאָגען. — «זאָג דוא פֿריהר נאָכדעם וועל איך דיר
זאָגען—» — וואָזשע וועסטו מיר זאָגען נאָכדעם ? «וואָס וועסטו
מיר דען זאָגען נאָכדעם ?» — איך וועל הערען, וואָס דוא זאָגסט דאַ=
רויף — וועל איך דיר שוין וויסען, וואָס צוזאָגען ! — «און איך
וועל הערען, וואָס דוא זאָגסט דאַרויף, וועל איך דיר שוין וויסען,
וואָס צוזאָגען !» — וואָס ווילסטו דען הערען פֿון מיר ? — «וואָס
ווילסטו דען פֿון מיר הערען ?» — וויא הייסט ? איך וויל הערען
פֿון דיר, וואָס אידאָס ? — «און איך וויל הערען פֿון דיר, וואָס
איז דאָס ? . . » — אַזוי האָט זיך אונזער וכוח אַוועקגעצויגען אַ=
קייגען אַ $\frac{1}{2}$ שעה אויפֿן זייגער, אַז דער קאָפּף איז אונז אַזש גע=
גאַנגען האָראָם פֿון גרויס הקירה !. . . ביז בייא מיר איז גע=
בליבען בהסכם, אַז דאָ ליגט אַוודאי עפּיס אַ כח הטומאה פֿון דער
סטרא אחרא, און מע האָט דאָ גאָר ניט, וואָס צוקלערען אַ
סך ! — נאָר מיין שמריה ע"ה האָט זיך שטאַרק פֿאַרטיעפֿט און
מאַכט אַזוי צו מיר, בזה הלשון : הערסטו איציקעל, אָט דיא אַלע
רעדער מיט דיא שאַלאַמויזען וואָס דוא זעהסט זיך דאָ דרייען,
דאָס איז נאָר לפנים, אָבער טיהן, טיהען זייא גאָר ניט ! און דער

גאַנצער כוח, וואָס שטופט אָט דיא גאַנצע מאַהיניע ליגט גאָר
אין אַ טיעפֿען סוד ! היינו ; דוא ווייסט זיך מן הסתם דיא מעשה
פֿינ'ם בע"ש ז"ל, וויא אַזוי ער האָט אַ מאָהל, אין וועג, איבער=
געשפּרייט זיין גאַרטעל איבער אַ גרויסען טאַך און איז אויף איהם
אַריבער דאָס וואַסער. — נאָ, נאָ, איצט איז דער מדרש לוויכענ=
דיג ! אַודאי האָבען דיא שוטים, דיא חקרנים, אויך געהערט דיא
מעשה, און האָבען זיך פֿאַרשטעלט פֿאַר חסידים און זענין גע=
קומען ביינאַכט צום בע"ש ז"ל, קלאָמערשט זיך בענטשען, און
האָבען אין איין וועגס צוגעגנב'ט אָט דעם גאַרטעל (דער בע"ש
איז דיא נאַכט גראַדע געוועהן אין מוחין דקטנות, בחינת יהושיע—
פּני־לבנה האָט זיך איהם געטראָפֿען דיא אייגענע זאַך וואָס
יהושיע'ן מיט דיא גבעונים. . .) נאָ, נאָ — וויא מיינסטו ? זייא
האָבען באַלד דעם גאַרטעל צושניטען אויף אלפי אלפים ורבבות
שטיקליך און אונטער איטליכער שיעף האָבען זייא אונטערגע=
לאַטעט אַ שטיקעל גאַרטעל — און דאָס טרייבט שוין דיא שיעפֿען
אופֿן וואַסער אַפילו קיין בובעריק !. . . — דער אַיינפֿאַל איז מיר
שטאַרק אַריין אין האַרץ אַריין, און איך האָב עס אָנגענומען פֿאַר
אַיין אֶמת גמור, וואָס מע האָט שוין גאָר ניט, וואָס מסופק צו
זיין ! — נישמער מיט'ן וועג האָט זיך אונז ווידער געמאַכט גראַ=
דע צופֿאָהרען מיט'ן אַייזענבאַהן אויך, און אַז איך האָב זיך אַנ=
געקוקט אין דעם לאָקאָמאָטיוו, האָב איך אַ גֶעשרייא געטוהן צו
מיין שמריה'ן ע"ה, מיט אַ ווילדער פּליאה : נאָ שמריה וואָס
זאָגסטו איצט ? — דעם בעש"ס גאַרטעל איז דאָך נאָר מסוגל
צו שטופען אויפֿן וואַסער, אָבער דאָ שטופּט זיך גאָר אויף דער
יבשה ! — מיין שמריה האָט זיך אויף אַ $\frac{1}{4}$ שעה פֿערטיעפֿט, און
דערנאָך האָט ער געשוואָרען בייא באָרד און פּאות, אַז אַזוי וויא
דער רבי פֿאָהרט דאָ—איז דאָס אַודאי קפיצת הדרך ! — נאָר
גדליה האָט איהם פֿאַרהאַפּט דיא שבועה, און האָט אונז געגע=
בען צופֿאַרשטעהען. אַז דאָס גאַנצע שטופעניש איז נאָר דערפֿאַר,

ווייל דיא גאַנצע ליניע רעלסען זענין אונמיסטען געלעגט געוואָרען משופע, אַזוי, אַז ווען מע טוהט נאָר דיא וואַגאָנעם 1 שטופּ פֿינ׳ם אָרט, לויפֿען זייא שוין מיט דעם אימפּיד גאָר אָהן איין אויפֿ־ערעכץ!... «סטאַטש, האָט זיך שמריה ע״ה אַ חאַפּ געטוהן — וויא אַזוי זשע לויפֿען דיא וואַגאָנעם ווידער צוריק טאַקע אויף דער אייגענער ליניע? —» הערסטו — האָט גדליה אַ מאַך געטוהן — וואָס פֿאַרשטייסטו דאָ ניט? מן הסתם שטעהן שוין בייביידע עקען ליניע אַ פּאָאר מנינים וואָס זייא הייבען אויף דיא ליניע און לאָזען זיא אַראָפּ אויף היען און צוריק... «ע... ע...ע—האָט זיך פּלטיאל, מיין פֿעטערס איידעם, אָנגערופֿען — גדליה איז שוין אויך געהאַפּט אין חקירה ר״ל! — נאָך מיין הות דעת נאָך, איז דאָס אינגאַנצען אחוזת עינים און סע האָט קיין ממש ניט אין זיך דאָס גאַנצע לויפֿען! — «סטייטש, שרייט נחום — מיר זעהען זיך בחוש אַז סע האָט יאָה אַ ממש! ואה ראיה, האָט איז דאָך פֿון זאָדקיוועץ קיין קאָנעלע אַ מהלך פֿון 30 פרסאות, און מיר זענין געקומען קיין קאָנעלע במשך 1 שעה!... ? — הערסטו — זאָגט פלטיאל — דאָס אַליין איז אויך אחוזת עינים און סע האָט קיין ממש ניט! — סטאַטש שוטה — בייזערט זיך גדליה — איך האָב זיך אַליין געקוקט אופֿן רבינ׳ס זייגער, און סע איז פּאָרט אַזוי? — הערסטו — האָט פלטיאל אַ מאַך געטוהן — און אַ זייגער איז דען ניט אַ־נ־ענין פֿין אחוזת עינים! ? וויא פלטיאל האָט דאָס נאָר אויסגערעדט, אַזוי איז דיא מינוט אָרוים, אונזער שלום שכנא, אַזוי וויא אַ דונער: רשע איינער! אפיקורס איינער! נאָך דיינע רעד נאָך, טראָגט דער רבי אַ שקר אין בוזעם קעשינע? האַ?! — אַיי שוטים, שוטים! וויא איז אַייער שכל אַהינגעקומען, אַז איהר שפּאַרט זיך איבער אַזא טפשות, וואָס אַ תנוק בן יומו קען עס אויך פֿאַרשטעהן! — מיר האָבען באַלד אַלע אויסגעגלאַנצט דיא אויגען אויף אונזער שלום שכנא׳ן, וואָרען מיר האָבען איהם אַלע געוויסט פֿאַר אַ פלאַמפֿייערדיגען חסיד און אַז ער זאָגט, מן הסתם ווייסט

ער וואָס ער זאָגט... שלום שכנא האָט אַביסעל פֿאַרקנייטש דעם שטערען, פֿאַרגלאַנצט דיא אויגען און מאַכט אַזוי צו אונז בזה הלשון: שוטים, שוטים! איהר זעהט זיך, אַז דיא אַלע מאַשינעס לויפֿען נאָר מיטן כח פֿינ׳ם רויעך (פּאַרע) נאָ, היינט, וואָס חדוש׳ט איהר זיך דאָ? וואָס ווינדערט איהר זיך אַזוינס? וואָס רויעך האָט אין זיך אַזא כח, צו שטופען אלפי אלפים ורבבות פוד משא? האַ? — אַיי, אַיי, וויא זענין אַייערע אויגען? באַרעכענט זיך נאָר גוט; פֿון וואָסער אַ מקור קומען דען דיא אַלע מאַשינעס? פֿון וואַנעט האָבען דען דיא רשעים, דיא חקרנים גענומען, אַז רויעך האָט אין זיך אַזא כח צו שטופען אַ וועלט מיט משא? האַ? פֿון וואַנעט? מן הסתם פֿינ׳ם רבי׳ן זאָל לעבען! און איהר זעהט עס אַלע טאָג גלייך מיט זייא, און איהר בעמערקט עס גאָר ניט! אוי לאותה בושה! איהר זעהט דען ניט אַלע טאָג, בעת פראַוועןדיא קוויטליך, דעם רבינ׳ס לולקע ציבעק? האַ? — נאָ שוטים! אָט דאָס איז דאָך דיא ערשטע דאַמפּף מאַשיענע אין דער וועלט וואָס מיט איהר כח טראַנספּאָרטירט דער רבי, אַלע טאָג, דיא זינדיגע נשמות, דיא תפלות און בקשות אין הימעל אַריין, און בעציהט ווידער, דורך איהר, שפע ברכה הצלחה אויף דער וועלט אַראָפּ! — מיט דעם כח באַוועט ער נייע עולמות און מאַכט זייא חרוב, מיט דעם כח קען ער איבעראַנדערשען דיא גאַנצע נאַטור! — דיא לולקע ציבעק איז אַ פּאָטשט צווישען איהם אינ׳ם מלאָך מיכאל! זיא איז אַ טעלעגראַף צווישען איהם און קוב״ה — זיא איז אַלעס און אַלעס איז אין איהר!... נאָ, היינט וואָס חדוש׳ט איהר זיך, שוטים, אַז רויעך קען שטופען טויזענטער פוד גשמיות׳ן? אָט זעהט איהר זיך אַז רויעך קען שטופען רוחניות׳ן אינם עולם האצילות אַריין, און זיין כח איז גאָר פֿול דיא וועלט! — יאָ, יאָ, ברידערליך! פֿינ׳ם רבינ׳ס לולקע איז געוואָרען דיא אַלע טויזענטער דאַמפּף מאַשינען, וואָס ס׳איז גאָר אַ טפשות צו הדושען זיך אויף זייא!... — שלום שכנא׳ס ווערטער האָט אונז אַלע

שטאַרק פריטשטעלעט דיא קאָפּף, און דעמעלט האָבען מיר זיך
ערשט אַרומגעקוקט, וויא מיר זעניך אין דער וועלט, און ערשט
דעמעלט איז מיר פֿאַרענטווערט געוואָרען דער מאמר «טוב
תורה — ר"ל חסידות — עם דרך ארץ» וואָרען ווען ניט דרך ארץ,
סע הייסט ווען איך זאָל ניט געוועהן באַלייטען דעם רבי'ן און
זעהען דיא אַלע וועלט זאַכען, וואָלט איך זיך אייביג ניט גע=
וויסט, אַזא טיעפֿען גרויסען ענין פֿון דעם רבינ'ס לולקע! און
טאַקע אין דער מינוט, האָבען מיר זיך, דיא גאַנצע חבריא, צו=
נויף געכומען, און מיר האָבען פֿון גרויס התלהבות געזונגען דעם
דאָזיגען אל"ף בי"ת, לכבוד דעם רבי'ן מיט זיין געטליכער לולקע —
קדוש!

א נייעס אַ נייעס!
ב'יז אַהער געספּק'ט אומזיסט!
ג'עזוכט פֿאַלשע ראַיות. —
ד'עם אָמת ניט געוויסט!
ה'יינט זעהט מען דיא פּעולה
ו'ואָס דרך ארץ ברענגט
ז'אָנסט וואָלטען חלילה
ח'סידים גאָר ניט געדענקט
ט'ובֿת הכלל צו האָבען אין זין
י'ורען דיא זאַך צוערקלערען
כ'דומה למשל וואָס פֿון —
ל'ולקע-רעכערען קען ווערען...
מ'יט אַ פשוט ביסעל רויעך
נ'אָר בעת ס'ליגט דאָס פּדיון געלט
ס'כנות איז דעמעלט דעם רבי'נס כח
ע'ר קען איבערקערען דיא וועלט!
פֿ'ון דעה לולקע האָט זיך גענומען
צ'עהנטויזענטער דאַמפּף מאַשינען
ק'יינעם איז אופֿן שכל ניט געקומען
ר'עשען דעם סוד וואָס אינדערהינען!
ש'עמט אייך הקרנים מיט אייערע המצאות
ת'נו תורה לרבנו העושה נפֿלאות!..

איבער גאַליציער יודען

ווער פֿון אונזערע לעזער, האָט זיך ניט אָנגעהערט, פֿון
זיינע עלטערען, מעשות וועגען אַ חמילל, אַ גאַנטע, און בכלל
וועגען דיא אַלטע פוילישע מאַגנאַטען מיט זייערע סאַנדעס, וויא
דער האָט דעם רענדאַר געצויגען אויף דערהינען, דער האָט זאַס=

טאַוועט מאָשקען ער זאָל איהם שווימען אויפֿן פּאָלל, איצקע זאָל
זינגען מה יפית — האָטש ער איז אַזא מנגן וויא אַ יודישער
רעדאַקטאָר איז אַ פּאָליטיקער... יאָסקע זאָל זיך לעגען צווישען
זיין פּסאַרניע הינד, פֿישקע זאָל שיסען דיא אויסגעמאָהלטע קאָטץ
אויף דער וואַנד און קוים האָט מאָשקע, איצקע, יאָסקע און
פֿישקע ניט מקים געוועהן דיא אונמאָגליכע פריקאַזאַניעס, זעניך
זייא שוין ניט זשעדנע געוועהן אין שמיטץ, פעטש מיט קוליקעס
אַזוי וויא אַ ליטווישער רב איז ניט זשעדנע אין שאלות אויף אַ גער=
שטען אינ'ם הינדעק,דעם ערשטען טאָג פסח... היינט וועלכער אַמהלי=
גער פוילישער רענדאַר האָט ניט געהאַט בייא זיך אַ פֿאַרגראָבען
קריסטליך קינד צום ערשטען סדר? — אַ רענדאַר אָהן אַ געפֿינען
טויט קינד האָט שוין דעמאָלט אַזאַ פנים געהאַט אָקוראַט וויא
אַ נומער המגיד אָהן איין עגונה, צו וויא אַ בלאַט הצפֿירה אָהן
«ידיעות העולם והטבע» נישמאַר ניט דאָס בין איך זיך אויסען,
איך מיין נאָר אַז יעדער ווייסט פֿון דיא אַלטע ביטערע מעשות
און קיינער וויל זיך דיא מיה ניט אָנטאָהן, ער זאָל חוקר ודורש
זיין ואויף דער אורזאַכע, וועלכע זיא האָט געבראַכט דעם פּאָלאַק
צו אַזא געפֿאָהרליכער שנאה אויפֿן יודען?! — וואָרען אַזוי וויא
מיר ווייסען אַלע פֿון דיא אַלע געברויענטע ליידען, וואָס דיא פּאָ=
ליאַקען האָבען אונז אָנגעטאָהן, אַזוי ווייסען מיר ווידער אללע,
אַז זינט דיא יודען האָבען זיך אַריינגעקלויבען קיין פוילען, ביז
ערשט ניט לאַנג, האָבען יודען נאָר פֿינ'ם פּאָליאַק געלעבט,
קינדער שיין חתונה געמאַכט, קהלישע ענינים אויסגעהאַל=
טען גוטע יודען מיט זייערע שייקעס אָנגעפּרעסען, אָנגעזויפֿען,
באַקלייד, בעגייט און בערייכט; דיא גרעסטע האַנדעלס=אָפּעראַציען
געמאַכט, פֿאַרזאָרגט מיט פֿויגל מילך און נאָך קאַפּיטאַלען אויך
צונויף געשלאָגען, און נאָר פֿון וועהמען? פֿינ'ם פּריץ? — דאָס
ווייסען מיר אויך ווידער פֿון דער אַלטע וועלט געשיכטע, אַז דיא
געזעלשאַפֿט, דיא סעקטע צו דיא נאַציע, וואָס מע האָט גלאַט
פֿיינד געהאַט אַנטיפּאַטיש, שנאת חנם. — איז ניט נאָר דאָס געוועהן

דיא הויפּט בייא דיא שונאים, וואָס זייא האָבען אונטערדריקט און גמוטשעטש דעם פֿערפֿאָלגטען. — ניין! דיא הויפּט איז געוועהן, וואָס זייא האָבען איהם לגמרי גאָר פֿאַראַכטעט, צוגעגומען בייא איהם אַללע לעבענס מיטעל און איהם אויסגעמעקט להלוטין — ניט נאָר פֿון פֿיעלע בירגערליכע רעכטע — נאָר זאָגאַר פֿון פּראַוואָ מענטש! — למשל, דיא פּאַריעס אין אינדיען, דיא עובדי אַדמה אין קיטייא, דיא נעגער אין אַמעריקא דאָ ניט לאַנג, וכדומה. אַזעלכע פֿאַקטען געפֿינען מיר אַ סך אין דער איסטאָריע, וועלכע זייא ווייזען גאַנץ גענוג אויף מיינע רעד, אַז אין דיא פֿריהריגע צייטען האָט דער אַנטיפּאַטישער פֿערפֿאָלגער זיך נאָר אַזוי נוהג געוועהן מיט זיינע פֿערפֿאָלגטע, און נאָר מיט אַזאַ מעטאָדע זענען זייא געגאַנגען, אַז מע דאַרף דעם אונטערדריקטען — חוץ מוטשען און אונטערדיקען — גאָר להלוטין האַלטען פֿאַר איבעריג אויף גאָטס ערד!... אַזוי פֿלעגען זיך אַלע אוראַלטע הערשענדע פֿעלקער פֿיהרען מיט זייערע אונטערדריקטע, וועלכע זייא האָבען פֿיינד געהאַט גלאַט שנאת חנם, און אַזוי האָבען זיך דיא מצרים מיט אונז אויך געפֿיהרט. — נאָר בייא דער הנהגה, וואָס פּוילען האָבען זיך מיט'ן יודען נוהג געוועהן, זעהען מיר גאָר עפּיס איינע בעזאָנדער'ע ערשיינונג, וועלכע זיא איז ווידערשפּרעכענד אי דער טעהאָריע אי דער פּראַקטיקע! נאָך אַ מאָהל; פֿיינד צו האָבען און דאָך איהם צוטהיילען אַלע לעבענס תענוגים? הרגנען, שלאָגען — און דאָך איהם צושאַרען טויזענטער? מאַכען פֿון איהם דעם גרעסטען חוזק און פֿיהרען מיט איהם זיינע גרעסטע געשעפֿטען? — זידלען, שמוטצען — און דאָך איהם געטרויען זיינע אימעניעס, זיין פֿערמעגען? ... אָט דאָס איז עפּיס אַ נייע מין שנאה! אָט דאָס איז עפּעס איינס פֿון דיא וועלט רעטענישען!

איך וויים אַפֿילו דיא תרוצים וואָס אַ סך יודען זוכען אויס אויף דער אַייזערנער קשיא; איניגע זאָגען אַזוי: דער פּאָליאַק האָט טאַקע דעם יודען אויך פֿיינד געהאַט גלאַט שנאת חנם פֿון דער התחלה אָן, נאָר וואָס דען? דעם אַמאָהליגען פּריץ איז גלאַט זעהער גוט געוועהן אויפֿן האַרץ און ער איז פֿון וואוילטייג שיר משוגע

געוואָרען, האָט ער זיך דאָס געפֿונען פֿאַר אַ פּאַטיעכע, זיך שפּיעלען, רייצען שלאָגען זידלען און אויסלאַכען דעם יודען און דערנאָך שיינקען איהם דערפֿאַר טויזענטער! — איניגע זאָגען אַזוי: דער פּאָליאַק האָט געמוזט אַלע זיינע געשעפֿטען פֿיהרען מיט'ן יודען, ווייל דער יוד איז אַיין פֿויגעלדיגער קאָפּף, און צוליעב איהם האָט ער אויך פֿערדיענט און אַלע זיינע פּראָדוקטען אויסגעבראַכט! מיילאַ דער ערשטער תרוץ איז זיך שוין אויפֿ'ן אָרט פֿאַלש; אַיין מאָהל, פֿון וואוילטייג טוהט מען אַ מאָהל אַ שטיף, 2 מאָהל, 3 מאָהל, אָבער ניט דאָס גאַנצע לעבען און סע זאָל אפּקאָסטען פֿאַרמעגען! צווייטענס, מיט דעם וואָס מע האָט פֿיינד שנאת חנם, שפּיעלט מען זיך ניט; מיט דעם מאַכט מען קיין לצנות ניט אום דיא צייט צופֿערטרייבען. — נאָר איבערען צווייטען תרוץ איז שוין דאָ אַ סך צורעדען. — מיילאַ אַז דער יוד איז אַיין פֿויגעלדיגער קאָפּף, דערפֿון איז געוויס קיין רעדע ניט... וואָרען וויא קען מען דען אַנדערש זאָגען? מיר זעהען זיך עס אַרויס בעשאַנפֿערליך וויא גרויסע ספּעקולאַנטען, נעגאָציאַנטען, באַנקירים, פּאָדראַטשיקעס פֿון יודען, וועלכע, בוז זייער אַריין קריכען אין דיא פֿעדערען האָבען זייא זיך מחילה אַפֿילו אויף פּראָסט גאָט'ס יודיש ניט געקענט חתמה'נען, און קוים זענען זייא אַריין אין גרויסען טראַסק, אַזוי לעהרנען זייא זיך שוין אויס, אין איינע 8 טאָג אונטערשרייבען אויף אַלע שבעים לשונות!... וואָס? ס'איז אָפּשר אַ ליגען? היינט חתמה'נען זיך דאָך דיא גרויסע (עס הייסט דיא קאַרבאַטשניקעס...) נאָר אויף ראשי תבות; למשל, אַז ער הייסט, צלאל פּאָמפּע, צו היים פּראָבקע, צו לעזעך פּאָטיליצע, חתמה'ט ער זיך: צ"פּ, ח"פּ, ל"פּ! — נאָ, מאָהלט אַייך, ווער וועט זיך סמייען צו קוקען; ווען דער גרויסער ר' צלאל פּאָמפּע וואָלעט אַנידער זיין חתימת־לאַפּע, אויף ראשי תבות, אַז זיין «צ"פּ אויף יודיש, צו זיין Ц. П. אויף רוסיש, צו זיין Z. P. אויף פֿראַנצאַזיש, איז אַקוראַט אַזוי אויס געלעגט וויא שבת'דיגע חלה אין אויווען:

קוילעטשען, קוילעטשליך, קיכענדליך, י"ב חלות־פייגעליך און קינדערשע פלעכטליך!... צו אזוי אויסגעשטעלט וויא כהנים צום דוכ'נען; א לאנגער כהן, א קליין כהנ'דל, א פוזאטע כהן, א דינער כהן און א אומגעלומפערטער כהן גדול! — אי דאס מוזט איהר וויסען, אז צו יעדען מאהל חתמה'נען, פארגעסט זיך אונזער גרויסער ר' צלאל, וויא אזוי דיא פאליעס צושלאגען. — מוז ערשט פריהר זיין בידנע בוכהאלטער אויסמאהלען זיין צ"פ־הערב, דערנאך מוז ער נאך, מיט זיין בוכהאלטערסקי אויסגעדייוועכט הענטעל ארומפיהרען ר' צלאל'ס לאפע אויפ'ן פאפיער, וויא דיא מויז האט אונטערגעשטופט חיים חייקעלס ספאדעק... און אונזער גרויסען ר' צלאל'ס לאפע איז דאך, מן הסתם, פונקט וויא א צירקעל, א יא? וויא דען? מן הסתם פארקריכט זיא פונקט פון מיטוואך אויף סמעטענע... און ערשט נאך אלע היום'ס מוז עס דער בוכהאלטער נאך צופוטצען, אויסגלייכען צושרייבען, אפקריטצען און פארגלעטען, ביז סע געהט ארויס א צ"פ כמעט גאר א נייער, עס הייסט, טאקע דעם בוכהאלטערס – נאר פאסקודנע... לע"ע האב איך אייך דערוויזען, אז אין 8 טאג לעהרנען זיך אויס אונזערע גרויסע שרייבען אין אלע שבעים לשונות! — איי וואס? איהר דערקענט ניט אין זיין התימה, צו איז דאס אותיות צו א הערשענהארען? — אלא מייא ער רעדט שון אויף אלע שבעים לשונות, און איהר דערקענט ניט אייביג צו רעדט דאס א מענטש, צו הערזשעט עס א זשערעבעץ?... פריטא זעהט איהר דאך, אז ער האנדעלט זיך אויס מיט יודען, רוסען, דייטשען, פראנצויזען און ענגלענדער, און אלץ אויף דער שפראך! נא, זעהט איהר שוין ארויס זיין פויגעלדיגקייט אין טעאריע! און פון פראקטיקע איז דאך קיין רעדע ניט! וואס? איך דארף אייך נאך ראיות געבען דארויף, אז דאס שווערסטע און דאס פרעמדעסטע געשעפט פאסט דער יוד אין 2 שעה, גלייך ער וואלט שוין דעם מסחור 20 יאהר געפיהרט! אפשר ניט אמת?... הא?... אין א משך פון 8 יאהר

מאכט א יודישער וועלטליכער יונגער מאנן איבער אכטערלייא מסחרים, וואס איינער מיט'ן אנדערען קער זיך אזוי אן, אזוי וויא דער בעל השחר מיט זיין רומעניער טיססיא... און דרייט זיך פארט אויס א קבצן!... נא מיילא, דאס איז ער זיך ניט שולדיג, עשירות איז בייא גאט... אבער 8 מסחרים האט ער זיך דאך דורך געמאכט; א האבערניק, א קאלעקטאר, א שקאנטע־מייקלער א טאנדייטניק, א מחברים־פאקטאר, א טעננאר־שטופער, א פעל־שער־בעזוכער און א האלץ־פיהרער! נא, זענט איהר שוין איבערצייגט, אז דער תרוץ פון פויגעלדיגען קאפף, איז ניט זעהער קיין גוטער תרוץ אקייגען דעם פאילאק מיט'ן יודן? הא? שפעטער וועל איך אייך ווייזען נאך פעכטער וויא אזוי דאס איז קיין תרוץ ניט... דערווייל לאמיר אביסעל שמיסען פון פאליטיקע:

בית־מדרש־פאליטיק

טעלעגראממען.

חברון, דעם צעהן און צוואנציגסטען הורש קרעמעניץ:

אויפ'ן טשיטשעלניקער ערוב, סאמע נאך ברכו איז אנגעקומען א דעפעשע, אז דער תוגר מיט ישמעאל'ען האבען א מפלה אנגענומען פון דיא בני משה! דיא דאזיגע מלכותים מאכען מיט זייא יחלוקו: חרום מלך צור נעמט צו א שטיק תוגר; הגרגשי'ן־לאנד — א פיידע ישמעאל; דער פאשא פון גושן — א היבשען הלק סולטאן; דיא מלכת שבא נעמט כמעט צו א האלבען טערק און דיא בני משה שלעפען אריבער גאנץ סטאמבעל איבערען סמבטיון.

האריעוו 22 חלקים אויף 18 און 13:

באנאכט ארום חצות, האט מען דעם האריעווער רב עקספעדירט קיין פהילאדעלפיע אויף דער וויסטאווקע! ארויסגעפאהרען איז ער אויף צפת־קדש־ברנע'ער־ליניע מיט 2 שפאגעל נייע לאקאמאטיוועו; איינער פינ'ם אלטענם פערצעלייענער לולקע און אייבער פינ'ם אחריטעווער מקוה־סאמאוואר! — אויפ'ן וועג וועט ער

אָפּשטייגען אויף אַ גרויסער מילטער אין בערדיטשעווער פּאָמיעס, און וועט שוין אַזוי גלייך שווימען מיט דער קאַליזשע, ביז ער וועט אַראָנפּאַלען אין ים המלח אַריין, און פֿון דאָרט וועט איהם שוין דער ים אַרויסוואַרפֿען גלייך אין פֿהילאַדעלפֿער הקדש אַראַן !

צרפת: דיא פֿראַנצויזען האָבען געשיקט אַ שליה מיוחד צו אונזער באַרדיפּאָטשטשאַליאָן, ר׳ לעב וואָלציעס, ער זאָל אָננעמען דאָס בוררות, אויף פרנס חודש צו ווערען בייא דיא אָרלעאַניסטען, נאָר ר׳ לעב הערט זייא וויא דעם קאָטער, וואָרען ס׳איז אַ גרויסע סברא, אַז העני, דיא געוועזענע מלכה... האָט צו איהם שוין לאַנג געשיקט דעם תל־תלפיות מאַרשאַל פֿאַר אַ שדכן, און זיא וויל איהם נעמען אַפֿילו גאָר אָהן בעטגעוואַנד ! אַיי וואָס? אונזער ר׳ לעב האָט אַ פלונית׳טע? עט ! דאָס איז גאָר אַ קלייניקהייט; זיין פלונית׳טע האָט מען נאָך פֿאַר 2 וואָכען אַנגע׳אַדען פֿאַר אַ ניאַנקע צום 6 יאָהריגען מלכות׳ל פֿון חינאַ, און ר׳ לעב האָט זיא נאָר דערפֿאַר ניט געלאָזט פֿאָהרען, ווייל דאָס 5־יאָריגע סטאָלענער צדיק׳ל דאַרף נייטיגער פֿון איהם אַ ניאַנקע... דאָ קאָן אַפֿילו נצמח ווערען א ווילדע מלחמה, נאָר ר׳ לעב האָט דערווייל אַ־נ־עצה געגעבען, אַז נאָך פֿאַר זאַרעז זאָל שוין דאָס סטאָלענער צדיק׳ל שיקען זיין הויפטגעזאַנדטען, דעם טוריעווער רב, גלייך קיין חינא מיט אַ גרויסער מתנה, טאַקע דעם צדיק׳לס אַ העמדעלע (קיין פלודערליך טראָגט ער נאָך ניט, טאַקע אַלץ מהיי טעמא, וואָס ער האָט נעביך קיין ניאַנקע ניט...) און דער טוריעווער רב זאָל אַזוי אונטערוויילעכס אויסנאַרען ביים מלכות׳ל דעם מפֿתח פֿון חינא׳ר קרעפעסט — אַזוי, אַז ווען דאָס סטאָלענער היל וועט קומען אַ תחום שבת פֿאַר חינא, זאָל זייא דער רב שוין איבערגעבען דעם מפֿתח, אַז זייא זאָלען קענען אַריין אין דיא טעווערען ביד רמה, אויפ׳ן וואָרהייט ! (מיט׳ן רבינ׳ס נגון) ווער ווייסט וואָס דערפֿון קען חלילה נצמח ווערען? דערווייל שווייגט נאָך דיא יוזעפֿעווער פרעסע דערפֿון, און וואָס דיא צייט וועט ווייזען דאַרויף בין איך קיין נביא נוט ! —

פּראַנומעראַציאָן !

כפי המודעה אין מיין קאַלענדאַר, איז דאָס ביכעל דאָס ערשטע פֿון מ ינע 12 העפֿטע, וועלכע איך וועל אַרויס געבען במשך דאָס יאָהר (פֿון יעצט ביז סענטיאַבר 1877) יערעס אין אַזעלכע 4 דרוקבויגען אין אַזא פֿאַרמאַט. — לכן ווער עס פֿערלאַנגט נאָר צו האָבען אַלע מיינע 12 העפֿטע, הן פֿון דער פֿרעמד והן טאַקע אין אדעססאַ זאָל מיר אין גיכען מודיע זיין ע"י מכתב, מיט געלט, לפחות פֿאַר 6 העפֿט פֿאָראויס, און לכל הפחות, פֿאַר 2 העפֿט; אַזוי, אַז תמיד זאָל איך האָבען ערהאַלטען האָטש פֿאַר 1 העפֿט פֿאָראויס, בכדי איך זאָל תמיד בעמיטטעלט זיין צום דרוקען דאָס ווייטערע העפֿט. —

דיא פּראָנאָמעראַציאָנס־פּרייזען זינד פֿאָלגענדע:

פֿאַר אַלע 12 העפֿט, אָהן פּאָרטע און צושטעלונג. 2 רו׳כ

פֿאַר — 6 . . . . 1 רו׳כ

וואָס ווייניגער פֿון 6-קאָסט שון יעדעס העפֿט צו 20 קאָפּ׳.

פּאָסטגעלד און צושיקען א 4 קאָפּ, פֿון יעדען העפט.

אַנשטאַט קליין געלד קען מען שיקען מיט פּאָסט־מאַרקען, אָבער נאָר פֿון 8 קאָפּ׳; אויף אַדרעסס:

И. О. Линецкому на Базарной ул. д. М. Шполянскаго. № 56
въ ОДЕССѢ.

פֿערטיידיגונג

איבער פֿיעלע אורזאַכען האָט דאָס ערשטע העפֿט ביז יעצט ניט געקענט ערשיינען, כל ההתחלות קשות! פֿון יעצט אָן און ווייטער וועלען שוין דיא העפֿטע געהען כסדר, אַזוי, אַז במשך השנה וועט דער אַבאָננענט זיכער האָבען זיינע 12 העפֿטע בשלמות.

אַללע מיינע פֿריהערינע ביכער וויא: דאָס פוילישע יונגעל, בייזער מאַרשעליק, משלהת, וועלט-לוח, כלבוניק, און דער פראַקטישער קאַלענדאַר, איז בייא מיר תמיד צו בעקוממען צו זעהער בילינע פרייזען.

ליניעצקי.